

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2020

Eugenio Sánchez

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Důsledky působení Číny v Latinské Americe
na hegemonické postavení USA v regionu
na počátku 21. století**

Bakalářská práce

Autor práce: Eugenio Sánchez

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hornát, PhD.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2020

Eugenio Sánchez

Bibliografický záznam

Eugenio Sánchez, „Důsledky působení Číny v Latinské Americe na hegemonické postavení USA v regionu na počátku 21. století“ (bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2020), 58.

Rozsah práce: 93 243 znaků

Anotace

Mocenský vzestup Čínské lidové republiky je jedním z hlavních trendů současných mezinárodních vztahů a má vliv na všechny regiony světa včetně Latinské Ameriky. V českém akademickém prostředí tématu čínského zapojení v tomto regionu nebyla nicméně doposud věnována patřičná pozornost. Tato práce se zaměřuje na působení Číny v zemích Latinské Ameriky v období 2000–2019 a sleduje, jaký dopad má toto zapojení na hegemonické postavení USA v regionu. Autor nejdříve definuje podobu hegemonie USA v Latinské Americe a určuje její konstitutivní prvky, což mu umožňuje vytvořit ucelený přehled o tom, jak tato hegemonie vypadala před počátkem čínského vlivu. Na základě těchto zjištění autor následně rozebírá čínský protagonismus v regionu, a to sice ve třech oblastech – ekonomické, vojenské a kulturní. Díky povaze tohoto tématu je v práci velká pozornost věnována teoretickým východiskům oboru mezinárodních vztahů, zejména těm, která se týkají hegemonie a mocenských tranzicí. Zároveň autor pracuje s velkým množstvím dat, která mu umožňují vyhodnotit skutečný vliv Číny ve zmíněných oblastech a určit geopolitické proměny latinskoamerického prostoru v tomto století. Autor dochází k závěru, že Čína se dokázala v regionu etablovat jako relevantní hráč především v ekonomické oblasti, nicméně hegemonickou pozici Spojených států prozatím neohrožuje.

Annotation

The rise of the People's Republic of China is one of the main issues in current international relations, which impacts all regions of the world, including Latin America. However, in the Czech republic, the topic of Chinese involvement in the region has so far received almost no attention. This work focuses on Chinese activities in Latin America in the period between 2000–2019 and examines the impact of this involvement on the hegemonic position of the United States in the region. Firstly, the author defines the US hegemony in Latin America and determines its constitutive elements thus allowing him to create an overview of what the US hegemony looked like before the beginning of the Chinese influence. Based on these findings, the author then analyzes the Chinese protagonism in the region, in three areas - economic, military and cultural. Due to the nature of this topic, much attention is paid to the theoretical basis of the field of international relations, especially those related to the hegemony and power transition. At the same time, the author works with a large amount of data that allows him to evaluate the real influence of China in these areas and determine the geopolitical transformation in the Latin American area in this century. The author concludes that China has established

itself in the region as a relevant player, especially in the economic field. However, it does not yet threaten the hegemonic position of the United States.

Klíčová slova

Latinská Amerika, hegemonie, Čína-USA vztahy, Latinská Amerika a USA, Jižní Amerika, ekonomika, geopolitika.

Keywords

Latin America, hegemony, China-US relations, Latin America and the US, South America, economy, geopolitics.

Title

The implications of China's activities in Latin America on the hegemonic position of the US in the region in the early 21st century

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu doktorovi Janu Hornátovi za jeho velmi přínosné rady a komentáře během konzultací, v rámci bakalářského semináře a v průběhu celého mého studia. Také bych rád poděkoval mým rodičům za podnětné komentáře při závěrečných revizích této práce a za zprostředkování cenných zdrojů využitých v této práci

Obsah

ÚVOD	1
1 Teoretická východiska	4
1.1 Pojem hegemonie a jeho definice	4
1.2 Úpadek hegemonie.....	6
2 Spojené státy a Latinská Amerika	9
2.1 Charakteristika vztahu obou Amerik	9
2.2 Konsolidace pozice USA v Latinské Americe	11
2.3 Institucionalizace hegemonie USA.....	13
2.4 Zhodnocení hegemonie USA.....	19
3 Předpoklady čínsko-latinskoamerické spolupráce	22
3.1 Transformace Číny a její geopolitické důsledky	22
3.2 Politické změny v Latinské Americe na počátku 21. století	26
4 Geopolitika Latinské Ameriky v 21. století	30
4.1 Ekonomická oblast.....	31
4.2 Vojenská oblast.....	37
4.3 Kulturní oblast	40
ZÁVĚR	45
SUMMARY	48
POUŽITÉ ZDROJE	50

ÚVOD

Mocenský vzestup Čínské lidové republiky lze bezesporu označit za jednu z hlavních charakteristik mezinárodního vývoje probíhajícího století. Díky silnému postavení v ekonomice, ale i v dalších oblastech, je dnes Čína zemí, která výrazným způsobem ovlivňuje mocenskou rovnováhu mezinárodních vztahů. Tento trend má dopad na všechny světové regiony včetně Latinské Ameriky. Během dvou dekad se Čína stala důležitým externím aktérem v regionu, a to především v ekonomické oblasti. Zároveň je důležité uvážit mocenskou pozici Spojených států amerických v této části světa a reakci této země na zvyšující se zapojování Číny, jelikož je zřejmé, že zájmy obou těchto aktérů se mnohdy střetávají.

Cílem této práce je zjistit, do jaké míry čínské působení v Latinské Americe v 21. století narušuje hegemonické postavení Spojených států v tomto regionu. Jako narušení je v tomto kontextu chápána situace, ve které by se mocenský poměr sil v regionu začal posouvat takovým způsobem, že by Spojené státy ztrácely pozici hegemonu. Pro dosažení vytyčeného cíle byly sledovány aktivity Číny v regionu ve třech hlavních oblastech – ekonomické, vojenské a kulturní. Tento text vychází z předpokladu, že přestože vliv Číny, zejména v ekonomické oblasti, byl doposud nepochybný, neohrozil hegemonické postavení USA jako celku. Toto si vysvětlují především existencí pevných konstitutivních prvků tohoto postavení, které zahrnují i efektivní instituce, jež dopomáhají Spojeným státům udržet svou pozici. Zároveň je v potaz brána geografická a kulturní výhoda, kterou mají Spojené státy.

Ve snaze odpovědět na zmíněnou otázku zohledňují regionální diferenciaci latinskoamerického prostoru. V textu je brán zřetel na to, že jednotlivé oblasti Latinské Ameriky vykazovaly jiný stupeň spolupráce s Čínou, ale i historicky se Spojenými státy. Pro sledování čínsko-amerického soupeření v Latinské Americe byl vybrán pojem hegemonie ze zcela jasného důvodu. Jedná se o jeho vhodné teoretické vymezení a využití způsobem, který umožňuje prostřednictvím spolehlivých a srovnatelných dat vyvodit závěry o sledovaném jevu. Jasně definování hegemonie a jejích konstitutivních prvků umožňuje následně sledovat, jakým způsobem na ně působí čínský tlak. Zapojení Číny v Latinské Americe tak ve výzkumu plnilo funkci jevu, jehož dopad na proměnu americké hegemonie byl sledován.

Jedná se o případovou studii, jejíž záměr směřuje na latinskoamerický region a jeho geopolitické trendy tohoto století. S ohledem na definované cíle práce a způsoby jejich dosažení se však část práce věnuje také událostem století minulého. Výzkum byl proveden empiricko-analytickým přístupem, jelikož si práce klade za cíl získat pohled na to, jakým způsobem působí Čína na mocenskou pozici USA v regionu. Využity byly opakovaně kvantitativní metody

výzkumu. Jedná se především o využití statistických databází, které umožňují získat data o obchodní výměně či finančních půjčkách. Tato data byla následně interpretována a vyhodnocena pro účely práce, což se projevilo především při regionální diferenciaci obchodu mezi Latinskou Amerikou a Čínou. Některé z tabulek a grafů umístěných v textu byly vytvořeny autorem. Text vychází z multidisciplinárního přístupu, a kromě hlavních konceptů mezinárodních vztahů zasahuje i do oblasti mezinárodní politické ekonomie či historie.

Práce je členěna do čtyř kapitol, které následně obsahují dílčí podkapitoly. První kapitola se zabývá především teoretickým vymezením pojmu hegemonie a pojmů souvisejících. Funkce této kapitoly tkví v přesném definování pojmu hegemonie, ze kterého vychází celá práce. Kapitola druhá se věnuje vztahu mezi Spojenými státy a Latinskou Amerikou, přičemž důraz je kladen na vývoj tohoto vztahu a jeho charakteristiku. Hlavním výstupem této kapitoly je vytvoření uceleného obrazu o tom, jak vypadala hegemonie USA v Latinské Americe a jaké byly její hlavní znaky. Následující třetí kapitola se věnuje vysvětlení předpokladů, které zapříčinily čínsko-latinskoamerickou spolupráci v tomto století. Konkrétně se jedná o čínský mocenský vzestup v mezinárodních vztazích na straně jedné a politický příklon doleva v Latinské Americe na straně druhé.¹ Kapitola čtvrtá nabízí empirické zhodnocení čínského působení v Latinské Americe ve třech zvolených oblastech (vojenství, ekonomika, kultura).

Pracoval jsem zejména s knižními zdroji, akademickými články, statistickými databázemi, oficiálními dokumenty čínských a amerických institucí a okrajově i s internetovými články. Tato práce navazuje na závěry článku *Chinese Economic Statecraft and U.S. Hegemony in Latin America: An Empirical Analysis, 2003–2014*,² který se svými kolegy v roce 2016 napsal Francisco Urdinez. Jak napovídá název, text se zabývá především ekonomickou stránkou sledované problematiky. Urdinez nicméně na základě důkladného sběru dat vytvořil index vlivu USA na latinskoamerické země a tento index dává do souvislosti s ochotou Číny do dané země investovat či zemi půjčit peníze. Tento index jsem v práci opakovaně využil. Jelikož se zmíněný článek omezuje pouze na ekonomickou oblast, považuji za přínosné rozšířit záměr i na zbylé dvě oblasti (tj. vojenskou a kulturní).

Za velmi podnětný považuji článek Gonzala Sebastiána Paze *China, United States and Hegemonic Challenge in Latin America: An Overview and Some Lessons from Previous*

---

¹ Skutečnost, že byly mnohé latinskoamerické vlády v tomto období levicové, zde není interpretována tak, že toto znamená automatické sblížení s Čínou. Tento obrat měl spíše za následek zřetelnější odklon či přímo konfrontaci těchto levicových vlád s USA, což vytvořilo podmínky proto, aby se Čína v regionu více diplomaticky a kulturně angažovala.

² Francisco Urdinez et al., „Chinese Economic Statecraft and U.S. Hegemony in Latin America: An Empirical Analysis, 2003–2014”, *Latin American Politics and Society* 58, č. 4 (2016): 3-30.

Instances of Hegemonic Challenge in the Region z roku 2012.³ Autor hodnotí vliv Číny na proměnu hegemónického postavení USA v regionu z historického pohledu. Největší přínos tohoto textu vidím v definici pojmu hegemónické výzvy (*hegemonic challenge*), z níž ve své práci vycházím. Slušný přehled o čínském přístupu k rozvojovým zemím, ale i konkrétně k Latinské Americe, nabízí kniha *Handbook on China and developing Countries*,⁴ jejíž editorkou je Carla P. Freeman. V neposlední řadě je na místě uvést článek Miguela Carrerese, *Public Attitudes toward an Emerging China in Latin America*,⁵ který představuje jedinečné zhodnocení průzkumů veřejného mínění ilustrujících veřejné reakce Latinoameričanů na čínskou přítomnost v jejich regionu. Závěry z jeho článku byly v mé práci dány do kontextu s dalšími sledovanými jevy, a považuji je proto za velmi přínosné.

Výběr tématu byl silně ovlivněn skutečností, že se jedná o téma vysoce aktuální a mimořádně důležité, jelikož reflektuje probíhající změnu mocenského rozložení sil ve světě na příkladu Latinské Ameriky. V současné době probíhá intenzivní debata o aktivitách Číny v České republice, potažmo v celém středoevropského regionu. Považuji za přínosné zohlednit způsob, jakým se s tímto čínským vlivem vyrovnávají jiné oblasti světa. Rovněž je nutné zmínit, že v českém akademickém prostředí na toto téma publikace téměř neexistují, z tohoto důvodu pokládám svou práci za přínosnou. Další přínos vidím ve skutečnosti, že zmíněné práce, stejně jako mnohé další, se většinou zabývají čínským vlivem v Latinské Americe pouze z ekonomické či pouze z vojenské perspektivy, přičemž tento text dává do kontextu tři vybrané oblasti, které vkládá do teoretického rámce.

---

³ Gonzalo Sebastián Paz, „China, United States and Hegemonic Challenge in Latin America: An Overview and Some Lessons from Previous Instances of Hegemonic Challenge in the Region“, *The China Quarterly*, č. 209 (2012): 18-34.

⁴ Carla P. Freeman ed., *Handbook on China and developing countries* (Cheltenham a Northampton: Edward Elgar Publishing, 2015).

⁵ Miguel Carreras, „Public Attitudes toward an Emerging China in Latin America“, *Issues & Studies* 53, č. 1 (2017): 1-28.

1 Teoretická východiska

Při vyhodnocování vztahů mezi aktéry určitého geografického celku, ať již na globální či regionální úrovni, je nutné určit, podle jakých kritérií lze dané vztahy hodnotit. Jedno z nejčastějších kritérií bývá mocenské. Každý aktér má odlišnou mocenskou základnu, což determinuje jeho možnosti prosazovat své zájmy a způsob interakce s ostatními hráči. Při zohledňování mocenských kapacit aktérů byla po dlouhou dobu upřednostňována pozornost na materiální sílu, s akcentem na vojenskou kapacitu státu. V posledních dekádách jsou však zdůrazňovány další aspekty, jakými jsou ekonomická výkonnost státu, technologie, vzdělávání či mezinárodní reputace.⁶ Odlišné mocenské zdroje států vedou k situaci, kdy se mezi jednotlivými aktéry vytvoří vztahy, jejichž povaha je určena asymetrickou mocenskou kapacitou.

Přesnou podobu světového či regionálního mocenského systému ovlivňuje počet aktérů, kteří jsou jeho součástí, a jejich role v systému. V případě, že systému dominuje jeden výrazně silnější aktér, než jsou ti ostatní, tedy hegemon, hovoří se o unipolaritě.⁷ Z historických příkladů lze uvést například světovou nadvládu Velké Británie v 19. století či USA po roce 1989. Bipolarita vystihuje strukturu světového systému v období studené války, kdy existovala dvě globální mocenská centra. Dalším relevantním termínem spadajícím mezi polární struktury je multipolarita. V takovém případě existují současně tři a více aktérů, kteří si mezi sebou dělí moc na regionální či tematické bázi, a ani v tomto případě neexistuje jeden suverénně nejsilnější aktér.⁸

1.1 Pojem hegemonie a jeho definice

Tyto pojmy usnadňují analyzovat mocenské vztahy v rámci určitého geografického celku. Pro účely této práce je stěžejní pojem hegemonie, jeho význam a definice. Přestože, či právě proto, že se jedná o často užívaný pojem v oboru mezinárodních vztahů, neexistuje jedna obecně uznávaná definice tohoto pojmu.

Největší rozdíly ve vnímání pojmu hegemonie vycházejí z otázky, která si klade za cíl určit konstitutivní prvky hegemonického postavení. Jednotlivé interpretace se liší v závislosti na teoretickém přístupu, ze kterého autor čerpá. Ve většině přístupů existuje shoda, že pro stát,

---

⁶ Šárka Waissová, *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009), 63.

⁷ Waissová, *Úvod*, 59-60.

⁸ *Ibid.*, 59-62.

který aspiruje na hegemónické postavení, je klíčová dispozice stabilní a dostatečné materiální základny, liší se však ve vnímání toho, jaký prvek této materiální základny je stěžejní.⁹

Klasické realistické teorie považují za stěžejní oblast hegemónie vojensko-politickou sílu aktéra.¹⁰ Americký teoretik a průkopník teorie světových systémů Immanuel Wallerstein klade důraz na ekonomický prvek hegemónie.¹¹ Pro Wallersteina byla materiální převaha vyjádřena v ekonomických ukazatelích, které jsou jednoznačně určující jak pro proces ustanovování hegemónie, tak i pro procesy z tohoto postavení následně vyplývající. Autoři vycházející z děl italského filosofa Antonia Gramsciho a jeho konceptu kulturní hegemónie s tímto předpokladem souhlasí, akcentují nicméně i roli státních, či v případě mezinárodních vztahů, globálních institucí, které se podílejí na vytváření veřejného mínění ve společnosti.¹²

Na tomto místě je nutné uvést, že teorie světových systémů, stejně jako teorie závislosti,¹³ využívá klíčových pojmů centrum a periferie a zdůrazňuje skutečnost, že nerovná obchodní směna mezi ekonomicky silnými (centrum) a ekonomickými slabými (periferie) aktéry je příčinou nerovného postavení obou celků.¹⁴ Wallersteinův důraz na ekonomickou oblast nicméně neznamena marginalizaci jiných relevantních aspektů. Jak uvádějí Barša a Císař, Wallerstein vnímá určité státy jako hegemónické, jelikož „*byly schopny ustavit pravidla hry v mezistátním systému, opanovat světoekonomiku (ve výrobě, obchodu a financích), prosazovat své politické cíle s minimem použití vojenské síly (které ovšem měly dostatek) a formulovat kulturní jazyk, jehož prostřednictvím se o světě diskutovalo*“.¹⁵ Na základě této definice lze konstatovat, že Wallerstein vnímá i vojenské a kulturní prvky síly jako podstatné. Ekonomickou základnu tady lze považovat za nezbytnou podmínku pro vybudování hegemónického postavení, kulturní dominanci a dostatečnou vojenskou kapacitu jako doplňkové a neodmyslitelné součásti daného postavení.

V případě kulturní hegemónie je podstatné uvést, že Gramsci tento koncept psal v kontextu tehdejších sociopolitických souvislostí v Evropě, a jeho pozornost je upřena především na mocenské vztahy mezi jednotlivými sociálními třídami uvnitř jednoho státu. I přesto však je jeho teorie velmi podnětná pro nahlížení na vztahy mezi aktéry mezinárodního systému

---

⁹ Miriam Prys, „Hegemony, Domination, Detachment: Differences in Regional Powerhood“, *International Studies Review* 12, č. 4 (2010): 487-488.

¹⁰ Pavel Barša a Ondřej Císař, *Anarchie a řád ve světové politice* (Praha: Portál 2008), 238.

¹¹ Immanuel Wallerstein, *Historical Capitalism* (London: Verso, 1983), 59.

¹² Prys, „Hegemony“, 488.

¹³ Viz např. Barša, *Anarchie a řád*, 225. Naprosto fundamentálním zdrojem v souvislosti s teorií závislosti je práce jihoamerických teoretiků Cardoso a Faletta, která je dostupná i v českém jazyce, viz Fernando Henrique Cardoso a Enzo Faletto, *Závislost a rozvoj v Latinské Americe* (Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2007).

¹⁴ Barša, *Anarchie a řád*, 225-226.

¹⁵ *Ibid.*, 238.

s odlišnými mocenskými kapacitami. Gramsci vychází z předpokladu, že dominantní společenská třída se při udržování své hegemonie nespolehá pouze na politické a ekonomické nástroje, ale využívá instituce, které Louis Althusser označuje ideologickým aparátem buržoazního státu.¹⁶ Tímto termínem se rozumí všechny instituce působící na území daného státu, jejichž činnost ovlivňuje chování a představy ve společnosti tak, aby byly v souladu se zájmy vládnoucí třídy. Jedná především o církve, školy, tisk či kulturní centra.¹⁷

V případě mezinárodních vztahů působí kulturní hegemonie obdobným způsobem. Hegemon globální či regionální nemá zájem pouze na ekonomické, vojenské a politické nadvládě nad ostatními aktéry systému. Robert W. Cox, který se ve své práci zabývá aplikací Gramsciho pojetí hegemonie na mezinárodní vztahy, zdůrazňuje, že hegemonie je vyjádřená i v univerzálních normách, institucích či mechanismech, které určují a podporují způsob a zákonitosti chování jednotlivých aktérů, tedy států.¹⁸

Nejčastějším nástrojem pro rozšiřování těchto tzv. univerzálních hodnot mohou být mezinárodní organizace. V období po druhé světové válce to byly instituce finanční a ekonomické, které měly nepochybně vliv na udržování a rozšiřování stávajícího ekonomického systému. Jejich funkcí může být rozšiřování ideových podnětů, ekonomických doporučení a dalších hodnot, které mohou hegemonovi dopomoci k udržení *statu quo*.¹⁹

Gramsciho pojetí hegemonie v kontextu mezinárodních vztahů znamená, že hodnotový a ideový aspekt hegemonie slouží danému aktérovi k udržení jeho postavení a má především přesvědčit jemu podřízené aktéry o tom, že jeho cíle jsou konzistentní se zájmy ostatních, hegemonický pořádek by tím tak měl být uznán i ostatními členy systému. Jeho postavení má tedy být ostatními alespoň zdánlivě legitimizováno.²⁰ V takovém případě lze hovořit o hegemonii, jejíž povaha je konsensuální, nikoliv donucovací.

1.2 Úpadek hegemonie

Situaci, ve které dochází ke zpochybnění dosavadní hegemonie zvýšenou asertivitou jiného aktéra, nazývá Gonzalo Sebastián Paz hegemonickou výzvou (*hegemonic challenge*).²¹

---

¹⁶ Ibid., 268.

¹⁷ Robert W. Cox, „Gramsci, Hegemony and International Relations: an Essay in Method”, in *Gramsci, Historical Materialism and International Relations*, ed. Stephen Gill, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993): 51.

¹⁸ Cox, „Gramsci“, 60-62.

¹⁹ Ibid., 62.

²⁰ Sandra Destradi, „Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers“, *German Institute for Global and Area Studies (GIGA)*, č.79 (2008): 14.

²¹ Problematikou mocenské tranzice (*power transition*) se ve svých pracích věnoval rovněž A.F.K. Organski či Douglas Lemke, viz Douglas Lemke a Ronald L. Tammen, „Power Transition Theory and the Rise of China“, *International Interactions* 29, č. 4 (2003): 269-271.

Dle jeho slov jde o případ, ve kterém „vzrůstající mocnost vyzývá status quo vytvořený a/nebo udržovaný hegemonickou mocností, tím, že se snaží dosáhnout stejného postavení či se stát novým hegemonem“.²² Pokud jde o konkrétní projev úpadku stávajícího hegemonu pod vlivem nové sílící moci, projevuje se v interpretaci Wallersteina především v tom, že nový aktér dokáže v ekonomické oblasti stávajícího hegemonu dohnat a postupně ho připravovat o jeho prvenství.²³ Jako důsledek takového průběhu lze pak považovat hegemonovo slábnutí politické, což jej vede k nutnosti využít i vojenských prostředků. Důsledek lze spatřovat také v oblasti kulturní či hodnotové, jelikož s celkovým slábnutím hegemonického aktéra dochází ke ztrátě jeho dosavadního prvenství v oblasti idejí a hodnot, kterými nahlíží na svět a kterými prosazuje své cíle, a začne proto ztrácet legitimitu svého postavení.²⁴

Na základě výše uvedených interpretací hegemonického postavení je možné vyvodit několik závěrů, které jsou pro účely této práce zásadní. V první řadě se jedná o potvrzení faktu, že jistá materiální základna je pro takové postavení určující, je dokonce jeho prvotním předpokladem. Lišící se důraz, který je kladen na zdroj této materiální základny, je relevantní, nicméně lze tvrdit, že všechny tři podrobně zmíněné složky hegemonie, vojenská, ekonomická a kulturní, hrají vždy větší či menší roli, liší se ovšem jejich funkce při ustavování či pádu hegemonie.

Ekonomickou převahu státu aspirujícího na hegemonické postavení lze označit za spouštěč procesu, jenž by měl posléze vyústit v hegemonii daného aktéra. Vojenská kapacita tohoto aktéra, stejně jako hodnotová a ideová supremace vyjádřená v Gramsciovi konceptu kulturní hegemonie, jsou nepostradatelnými komponenty k udržení hegemonického postavení. Při úpadku hegemonu se logika tohoto procesu řídí opět stejným zákonem, ekonomika je prvotním impulzem.

Pro účely této práce byl stanoven následující poměr mezi jednotlivými komponenty hegemonického postavení. Ekonomická kapacita aktéra je klíčovým konstitutivním prvkem, zbylé dva, tedy aspekty vojenský a kulturní, zde plní tzv. kontrolní funkci. Jejich rolí je zjistit, zda domněnka hegemonického postavení není založena jen na zdánlivé dominanci v ekonomické oblasti. Na základě zmíněných teoretických východisek je totiž zřejmé, že hegemonický stát sice dosahuje svého postavení především díky dominanci v oblasti ekonomické, nicméně následně přesouvá své zdroje i do oblastí jiných (vojenské a kulturní).

---

²² Paz, „China, United States and Hegemonic Challenge“, 19.

²³ Immanuel Wallerstein, *World-systems analysis: an introduction* (Durham a Londýn: Duke University Press, 2004), 58.

²⁴ Wallerstein, *World-systems*, 58-59.

Dostatečná kapacita hegemónického aktéra i v dalších dvou oblastech je nezbytná pro udržení takového postavení. Vzhledem ke konkrétnímu tématu této práce je na místě rovněž ujasnit charakter tzv. hegemónické výzvy. Skutečnost, že sílící aktér svým působením narušuje postavení dosavadního hegemóna, nelze vždy interpretovat tak, že tento nový aktér nutně cíleně usiluje o nahrazení dosavadního hegemóna v jeho pozici.

2 Spojené státy a Latinská Amerika

2.1 Charakteristika vztahu obou Amerik

V kontextu modelu centrum-periferie platí, že státy patřící do centra byly historicky protagonisty při vytváření nejpokročilejších forem ekonomických aktivit, jakými jsou bankovníctví, průmyslová výroba či námořní doprava. Tyto státy jsou ekonomicky, politicky a vojensky dominantní. Pro státy periferie jsou naopak charakteristické nízká úroveň rozvoje, orientace na vývoz nezpracovaných surovin a mnohdy neschopnost řídit svůj vlastní rozvoj.²⁵ Oblast většiny Evropy a Severní Ameriky lze označit za centrum, státy tzv. globálního jihu včetně Latinské Ameriky lze označit za periferní.

Přestože obě části Ameriky získaly svou nezávislost v přibližně stejném období, následný vývoj obou celků se velmi lišil. V případě USA lze hovořit o ustavení konsolidovaného politického a ekonomického modelu. V případě států Latinské Ameriky se však obdobný proces spatřit nedá, došlo k zachování mnoha koloniálních přežitků. Dle českého historika Jana Klímy v období po nezávislosti v Latinské Americe „*chyběla hlavní podmínka rozvoje: politický klid a ekonomický pořádek*“.²⁶ Co se týče důvodů, které znemožňují úspěšný rozvoj latinskoamerických republik, je na místě uvést i energetickou otázku. Zájem o Latinskou Ameriku je dlouhodobě podnícen mimo jiné vidinou získání kontroly nad přírodními zdroji. Dnes jsou země regionu vývozci především ropy, mědi, plynu, železa, ale i kávy, cukru a zemědělských produktů.²⁷

Dispozice nerostným bohatstvím nutně neznamená předpoklad pro rozvoj, spíše naopak. Toto je zapříčiněno závislostí těchto zemí na externích faktorech – tedy nepředvídatelné proměně cen těchto komodit na světových trzích. Druhým podstatným důvodem, který vede k problémům dané země, je koncentrace politických sil okolo sektorů spojených s těžbou klíčové suroviny, což má za následek korupci a klientelismus.²⁸

Latinskoamerické země se musely se zvýšeným zájmem ze strany mimoregionálních hráčů vyrovnávat prakticky ihned po získání nezávislosti. Byly pod tlakem mocností ze zahraničí již od dob Kolumba a v průběhu historie se jim nikdy nepodařilo stát se autonomním celkem, a to přes četné snahy. Většinou se zemím regionu podařilo změnit formu či rozsah závislosti, ne ji

---

²⁵ Paul R. Vioti a Mark V. Kauppi, *International Relations Theory: realism, pluralism and globalism* (New York: Macmillan ; Toronto : Maxwell Macmillan Canada, 1993), 459.

²⁶ Jan Klíma, *Dějiny Latinské Ameriky: vývoj oblasti, regionu a států* (Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2015), 195.

²⁷ Thomas E. Skidmore a Peter H. Smith, *Modern Latin America* (New York: Oxford University Press, 2005), 5.

²⁸ Paul Collier, *Miliarda nejchudších: Proč se některým zemím nedaří a co s tím* (Praha: Vyšehrad, 2009), 62.

zcela odstranit.²⁹ Existenci hrozby ze zahraničí lze proto označit za permanentní znak latinskoamerického postavení v mezinárodní politice.

Při pohledu na vztah mezi USA a Latinskou Amerikou je třeba uvážit jeho permanentní rys. Dle amerikanisty Kryštofa Kozáka se jedná o to, že z „*dlouhodobé perspektivy Spojené státy považují Latinskou Ameriku za svoji přirozenou sféru vlivu. Vzhledem k výrazným rozdílům v celkové socioekonomické struktuře jsou vztahy mezi USA a Latinskou Amerikou zřetelně asymetrické, což zásadním způsobem určuje jejich povahu*“.³⁰

Jedním z klíčových faktorů, které vysvětlují tendenci Spojených států považovat Latinskou Ameriku za svou sféru vlivu, je geografická blízkost mezi oběma celky. Zejména v případě Mexika, středoamerických států a Karibiku se jedná o blízkost, která Spojeným státům v minulosti dovoľovala operativně zasahovat do vývoje těchto zemí. Po obsazení velké části původního mexického území se vliv USA ve druhé polovině 19. století posouval dále i do oblasti Karibiku a Střední Ameriky.³¹ Válku s Mexikem lze označit za jeden z prvních projevů svědčícím o nerovném vztahu mezi USA a latinskoamerickými státy, nikoliv za projev hegemonie samotné.

Při identifikování fundamentálních kořenů hegemonického postavení USA v Latinské Americe je na místě zmínit Monroeovu doktrínu, vyhlášenou v roce 1823. Dle této deklarace považovaly USA zasahování do kterékoliv části západní hemisféry ze strany evropských zemí jako ohrožení své bezpečnosti.³² Jedná se o první oficiální projev zájmu USA o jižní část amerického kontinentu. Přitom nejde pouze jen o zájem, ale i o vyjádření snahy získat nad tímto regionem kontrolu.³³ Monroeovu doktrínu lze proto vnímat jako první znak hegemonického uvažování USA ve vztahu k Latinské Americe, nikoliv však za počátek hegemonie samotné.

O symbolické relevanci dokumentu pro současné vztahy na kontinentu svědčí například vyjádření bývalého šéfa americké diplomacie Rexe Tillersona, který v roce 2018 během své cesty po několika zemích Latinské Ameriky Monroeovu doktrínu zmínil, a to v kontextu vzrůstajícího čínského vlivu. Tillerson tehdy o Monroeově doktríně prohlásil, že „*je dnes stejně relevantní jako v době, kdy byla sepsána*“.³⁴

---

²⁹ Skidmore, *Modern*, 396.

³⁰ Kryštof Kozák a kol., *Zahraníční politika USA na začátku 21. století* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2009), 240.

³¹ Skidmore, *Modern*, 400.

³² Grace Livingstoneová, *Zadní dvorek Ameriky: Spojené státy a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny po válku s terorem* (Všeň: Grimmus, 2011), 19-21.

³³ V praxi aplikoval zásady Monroeovy doktríny např. prezident USA, Theodor Roosevelt na počátku 20. století. Více viz Ricard Serge, „The Roosevelt Corollary“, *Presidential Studies Quarterly* 36, č. 1 (2006): 17-26.

³⁴ Gerardo Lissardy, „Qué es la doctrina Monroe que Trump reflató en la ONU contra la influencia de "potencias extranjerías" en América Latina“, BBC, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-45648320> (staženo 7.5.2020).

Na základě ideových základů načrtnutých v Monroeově doktríně se etabloval zahraničně-politický koncept, který Radomír Jungbauer nazval tzv. strategickým odmítáním mimo kontinentálních vlivů.³⁵ Dle této teorie zůstával v průběhu minulého století cíl USA na kontinentu stejný – zajistit své ekonomické, bezpečnostní a politické zájmy, a v případě jejich ohrožení mimo kontinentálním aktérem, zasáhnout. Na základě toho lze tvrdit, že politika USA směrem k jižním sousedům byla určována existencí či absencí ohrožení zvenku. V případě pronikajícího vlivu jiné mocnosti se představitelé USA snažili takové tendenci zabránit a regionu věnovali pozornost. V opačném případě zabírala Latinská Amerika v zahraniční agendě USA jen marginální část.³⁶

2.2 Konsolidace pozice USA v Latinské Americe

Hegemonie Spojených států v Latinské Americe prošla graduálním vývojem. V průběhu tohoto vývoje hegemonie měnila svou podobu a rozsah. Z tohoto důvodu vidím v této hegemonii tři rysy, které jsou pro hegemonii USA v regionu charakteristické. Tyto rysy se týkají časového vývoje, regionální diferenciaci a mocenských limitů.

Co se historického vývoje pozice USA v latinskoamerických zemích týče, Joseph Tulchin ve své knize v souvislosti s mocenskou pozicí USA zdůrazňuje, že hegemonie USA neexistovala od počátku, tedy od získání nezávislosti na americkém kontinentu.³⁷ Minimálně do počátku první světové války se hlavní mocenské pozici těšili Britové. Statistiky z roku 1914 například značí, že Velká Británie měla tehdy podíl na 52 % investicích do regionu, Spojené státy pouze na 15 %.³⁸

Postup USA směrem k Latinské Americe na přelomu 19. a 20. století sledoval geografickou logiku. Již z důvodu logistických, ale i bezpečnostních, je zřejmé, že hlavní pozornost směřovala na ty latinskoamerické země, které byly v bezprostřední blízkosti. Pro přístup USA k Latinské Americe měla velký vliv španělsko-americká válka z roku 1898, kdy USA získaly důležitá území v Karibiku.³⁹ Tento rozpínavý trend dále pokračoval v následujících dekádách. Dle britské autorky Grace Livingstoneové „ve 30. letech minulého století byla již ekonomická hegemonie USA ve Střední Americe nezpochybnitelná“.⁴⁰

---

³⁵ Radomír Jungbauer, *Latinská Amerika a USA* (Zlín: Tigris, 2013), 10.

³⁶ Jungbauer, *Latinská Amerika*, 11-12.

³⁷ Joseph Tulchin, *Latin America in International Politics: Challenging the US hegemony* (Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2016), 2-3.

³⁸ Skidmore, *Modern*, 405.

³⁹ *Ibid.*, 403.

⁴⁰ Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 19-20.

V tomto kontextu lze zmínit, že se nejednalo jen o sílu ekonomickou (Tabulka 1), ale i o sílu vojenskou, což dokládá skutečnost, že ve středoamerických a karibských zemích Spojené státy v období od konce španělsko-americké války až do roku 1934 zasáhly více než třicetkrát.⁴¹ Kromě těchto dvou okolností se ve 30. letech začal na území latinskoamerických zemí projevovat vliv americké kultury, představující hlavně hollywoodské filmy s hvězdami, jakými byli Jean Harlow či Clark Gable, na oblibě získával také jazz.⁴²

Tabulka 1

Obchod středoamerických zemí se Spojenými státy v roce 1920 (v %)		
	export	import
Kostarika	71	52
El Salvador	56	79
Guatemala	67	61
Honduras	87	85
Nikaragua	78	73
Panama	93	73

Zdroj: Skidmore, *Modern*, 365.

Druhá světová válka přináší zlom. V důsledku výsledků války a začínající války studené se do bezpečnostního orbitu zahraniční agendy USA dostaly i státy jihoamerické, ve kterých do té doby vliv USA nebyl tak markantní.⁴³ Svědčí o tom například i horlivá snaha amerického velvyslance v Argentině, Spruille Bradena, udělat vše možné, aby se Juan Domingo Perón v roce 1946 nestal argentinským prezidentem.⁴⁴

Posledním charakteristickým rysem americké hegemonie v regionu je její mocenský limit, nebylo by správné považovat hegemonii USA za totální kontrolu nad latinskoamerickými státy.⁴⁵ S takovou tezí souhlasí i Livingstoneová, dle které je pojem hegemonie v tomto kontextu vhodnější než jindy čteně skloňovaný pojem imperialismu, jelikož „vojenská, ekonomická a diplomatická převaha USA nad svými sousedy je značná a může tak ovlivňovat, avšak nikoli nutně kontrolovat jejich osudy“.⁴⁶ Příklad zejména kubánské revoluce je toho jasným důkazem, jelikož značí omezení hegemonie USA. V kubánském případě se totiž Spojeným státům nikdy nepodařilo zcela prosadit své cíle a vývoj karibského ostrova svým působením tak pouze ovlivňovaly, nikoliv však plně kontrolovaly.

⁴¹ Ibid., 24.

⁴² Skidmore, *Modern*, 408-409.

⁴³ Tulchin, *Latin America*, 71.

⁴⁴ Guillermo E. D'Arino Arignoli, *La propaganda peronista: 1943-1955* (Ituzaingó: Maipue, 2006), 110-11.

⁴⁵ Tulchin, *Latin America*, 6.

⁴⁶ Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 15.

Na druhou stranu zmíněné intervence USA ve Střední Americe, či známá role USA v převratech v Guatemale v roce 1954 a v Chile v roce 1973, dokládají, že v případě, kdy byly americké zájmy v regionu vážně ohroženy, dokázaly USA účinně zasáhnout, a nesetkaly se přitom s odporem jiné velmoci.

2.3 Institucionalizace hegemonie USA

Kromě výše popsaných prvků definujících historický vývoj a povahu hegemonie Spojených států se nabízí zohlednit i nástroje, které byly k prosazování této hegemonie využívány. Poválečný stav lze označit za počátek vrcholného stavu hegemonie USA, o čemž svědčí i poměrně široká síť institucí v nejrůznějších oblastech. Motivaci USA vedoucí k vytvoření četných světových a regionálních institucí po roce 1945 lze vysvětlit několika faktory. Jednak se jedná o mocenskou pozici Spojených států ve světě, a tudíž i na kontinentu. USA měly nejsilnější armádu a nejsilnější ekonomiku, přičemž dolar se stal světovou měnou.⁴⁷ Tyto skutečnosti usnadňovaly provádění kroků, které měly vést k ustanovení hegemonie.

Dalším faktorem byla hrozba nového konfliktu se Sovětským svazem v klimatu nastupující studené války. Po válce totiž i SSSR získal mnohé obdivovatele a myšlenky komunismu byly pro mnohé obyvatele Latinské Ameriky přitažlivé. V Chile se po roce 1945 komunisté stali součástí vlády, komunistické strany byly zastoupeny v kongresech osmi zemí regionu. Takové tendence byly pro Spojené státy dostatečným alarmem.⁴⁸ V tomto případě se opět jedná o strategii odmítání mimokontinentálních vlivů.

Jako pilíř nového meziamerického systému lze označit Organizaci amerických států (OAS), jejíž charta vešla v platnost v roce 1951, a kromě USA se členy stalo také 20 zemí Latinské Ameriky.⁴⁹ O skutečném přínosu této organizace pro všechny členy se však vedou dlouhodobě spekulace s tím, že někteří ji považují za pouhý nástroj zahraniční politiky USA.⁵⁰

Vojenská oblast

Co se nástrojů a organizací pokrývajících vojenský prvek hegemonie týče, lze jako první uvést tzv. Rijský pakt (Meziamerická dohoda o vzájemné pomoci). Jednalo se o vojenský pakt uzavřený mezi Spojenými státy a dalšími americkými státy v roce 1947.⁵¹ V případě tohoto paktu je klíčové, že se členské státy „zavázaly ke vzájemné pomoci v případě vnějšího útoku a ke konzultacím před případnou akcí, která by čelila skutečnosti nebo stavu, jež by mohly

---

⁴⁷ Tulchin, *Latin America*, 83.

⁴⁸ Skidmore, *Modern*, 412.

⁴⁹ Jungbauer, *Latinská Amerika*, 103.

⁵⁰ Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 40-41.

⁵¹ Jungbauer, *Latinská Amerika*, 95.

ohrozit mír v Americe'. V praxi však vojenská převaha dovolovala Spojeným státům rozhodnout, co představuje nebezpečí, a hlavně zužovala manévrovací prostor latinskoamerických zemí, neboť je přiměla konzultovat s USA jakékoliv bezpečnostní otázky před jejich předložením na půdě OSN⁵². Na tuto instituci navazují další projekty a organizace (Tabulka 2).

Tabulka 2

Vojenské a bezpečnostní instituce a projekty využívané USA ve 20. století v Latinské Americe	
Název instituce	Založení
Rijský pakt	1947
Bilaterální dohody o vzájemné obraně a pomoci mezi USA a latinskoamerickými státy ⁵³	1952-1954
Škola Amerik (<i>School of Americas</i>)	1946
Meziamerická obranná rada (<i>Inter-American Defense Board</i>)	1948
Mezinárodní organizace armádních velitelů západní hemisféry (<i>Army Commanders International Organization in the Western Hemisphere</i>)	1960
Jižní velení (<i>U.S. Southern Command</i>)	1963

Zdroje: J. Patrice McSherry, *los Estados depredadores: la Operación Cóndor y la guerra encubierta en América Latina* (Santiago: LOM Ediciones, 2009), 85-92. „History“, U.S. Southern Command, <https://www.southcom.mil/About/History/> (staženo 30.4.2020). „Who We Are“, Conference of American Armies, <https://www.redcea.com/about/SitePages/Who%20We%20Are.aspx> (staženo 1.5.2020)

Škola Amerik (SOA) sloužila k výcviku řady latinskoamerických vojáků či jiných vysokých činitelů pozdějších diktátorských režimů, zejména v Jižní Americe.⁵⁴ Mezi standardní komponenty výcviku patřily například mučící techniky, ale i kurzy o komunismu, psychologické válce, ekonomice či zemědělství. Vojáci se učili mimo jiné i to, jak vést zemi. Autoři manuálů, dle kterých probíhalo školení, byli většinou američtí vojáci.⁵⁵ Jistý čas v SOA strávil i chilský diktátor Augusto Pinochet, kontakty z tohoto pobytu mu poté pomohly při získání podpory americké strany při puči proti prezidentu Allendemu.⁵⁶

⁵² Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 40.

⁵³ Bilaterální dohody o vzájemné obraně a asistenci USA podepsaly s Ekvádorem, Kubou, Kolumbií, Peru, Chile, Brazílií, Dominikánskou republikou, Uruguayí, Nikaraguou a Hondurasem. Převzato z: Skidmore, *Modern*, 411.

⁵⁴ Stejně jako v případě Jižního velení či Meziamerické obranné rady, vznikla SOA v rámci plánu strategií z USA integrovat vojenské složky kontinentu. Tyto aktivity byly nepochybně podníceny obavou z rozšiřujícího se komunismu. Více viz McSherry, *Los Estados*, 85.

⁵⁵ McSherry, *Los Estados*, 90-92.

⁵⁶ Carlos Basso, *Chile Top Secret: El submundo clandestino de la CIA, la KGB, la DINA y los nazis* (Santiago de Chile: Aguilar, 2017), 155.

Dle americké autorky J. Patrice McSherry se v případě zmíněných institucí, například Jižního velení, jednalo o „*unilaterální komponenty*“ *meziamerického vojenského systému s cílem zajistit dominanci a kontrolu Spojených států*“.⁵⁷ Jižní velení lze považovat za jeden z hlavních bezpečnostních nástrojů USA na kontinentu. Hlavním úkolem této instituce je zajišťování bezpečnosti USA ve třech oblastech – Střední Amerika, Jižní Amerika a Karibik.⁵⁸ V případě SOA, ale i Meziamerické obranné rady, bylo jedním z hlavních cílů integrovat armády amerických států a mimo jiné rovněž i ideologicky „správně“ orientovat vojáky zúčastněných armád.⁵⁹

Po konci studené války, s nadále již neexistující komunistickou hrozbou, se intenzita kooperace mezi vojenskými složkami USA a dalších amerických států snížila. Relativní nečinnost USA v této oblasti se změnila na konci 90. let. Již v roce 1998 došlo k prvním jednáním v USA, kde bylo rozhodnuto, že ze strategických důvodů bude dobré hledat nové alternativy k vyklizeným pozicím v Panamě.⁶⁰ Ztracená základna Jižního velení v Panamě byla klíčová i s ohledem na novou strategii USA v oblasti bezpečnosti v regionu, která byla mimo jiné promítnuta v Národní strategii pro kontrolu drog USA 1998-2007, ve které mělo hrát Jižní velení důležitou roli.⁶¹ Mezi lety 1999–2000 došlo k podepsání čtyř smluv o zřízení tzv. Předstunutých operačních pozicích (*Forward Operating Locations*, FOLs) v Ekvádoru, Arubě, Curacau a v Salvadoru. Tato zřízení jsou sice ve vlastnictví hostitelské země, nicméně americká armáda zde měla své jednotky a letectvo oprávnění přistávat.⁶²

Ještě před koncem tisíciletí se začal postupně měnit přístup USA ke Kolumbii a válce s drogami. Od roku 1997 do roku 2000 se vojenská pomoc USA Kolumbii zvýšila z 86,6 milionů dolarů na 743,6 milionů dolarů.⁶³ Od počátku tohoto století USA vyhradily velké prostředky na realizaci tzv. Plánu Kolumbie, jehož cílem byl boj s obchodem s drogami a s lokálními guerillovými skupinami,⁶⁴ nicméně rovněž vedl k posílení vojenské přítomnosti USA v oblasti And.⁶⁵

---

⁵⁷ McSherry, *Los estados*, 85.

⁵⁸ „About Us“, U.S. Southern Command, <https://www.southcom.mil/About/> (staženo 7.5.2020).

⁵⁹ McSherry, *Los estados*, 90-92.

⁶⁰ Amira Armenta et al., eds., „Forward Operating Locations in Latin America: Transcending drug control“, *Drugs & Conflict* č.8 (2003):16.

⁶¹ Armenta, „Forward Operating Locations“, 4.

⁶² Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 177.

⁶³ *Ibid.*, 223.

⁶⁴ Více o problematice obchodu s drogami a protidrogové politice USA v zemích Latinské Ameriky viz Coletta A. Youngers a Eileen Rosin eds., *Drugs and democracy in Latin America : the impact of U.S. policy* (Boulder : Rienner, 2005).

⁶⁵ Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 162-163.

Ekonomická oblast

V ekonomické oblasti došlo po druhé světové válce k založení kontinentálních institucí a projektů, jakými jsou Meziamerická rozvojová banka (IDB) či Aliance pro Pokrok. Rovněž se na sledované téma vztahují globální instituce cílicí i mimo region, jedná se o Mezinárodní měnový fond (MMF) a Světovou banku.

Meziamerická rozvojová banka vznikla v roce 1959 jako instituce, která je hlavním zdrojem financí určených pro rozvoj Latinské Ameriky a Karibiku. Mezi hlavní nástroje patří především půjčky a technická pomoc.⁶⁶ V případě MMF a Světové banky je podstatné, že v posledních dvou dekádách minulého století se obě instituce svými aktivitami výrazně podílely na hospodářském vývoji zemí Latinské Ameriky.⁶⁷ Pokud jde o vliv na rozhodování v rámci samotného MMF, mají USA díky pravidlům MMF možnost jakékoliv rozhodnutí, respektive jeho návrh v podstatě vetovat.⁶⁸

Mezinárodní měnový fond je znám pro svůj důraz na prosazování neoliberální politiky. Úvěry poskytované tímto fondem bývají podmíněny předchozím provedením strukturálních reforem, což implikuje, že k získání úvěru musí daná vláda provést i takové změny v ekonomické oblasti, které se vždy nutně nemusí shodovat s původním politickým programem dané vlády. Dále MMF v některých případech působí jako respektovaná autorita pro jiné mezinárodní finanční instituce (např. IDB) a jeho souhlas či zamítnutí je pro úvěry poskytované těmito institucemi klíčový.⁶⁹

Jako konkrétní příklad relevance těchto institucí může posloužit situace v Chile za vlády Salvadora Allendeho (1970-1973). Díky jeho politice, která byla hrozbou především pro severoamerický kapitál, se snažily Spojené státy společně s chilským byznysem Allendeho nejdříve zničit nekonvenční cestou, například zamezením přístupu k jakémukoliv kapitálu od MMF, Světové banky či IDB.⁷⁰

Období po roce 1990 pro USA lze označit za mimořádně příznivé především z pohledu vývoje tendencí v Latinské Americe, které se projevovaly velkým příklonem k neoliberalismu vyjádřeným ve Washingtonském konsensu.⁷¹ Prezidenti velkých zemí, Cardoso v Brazílii,

---

⁶⁶ „About us“, Inter-American Development Bank, <https://www.iadb.org/en/about-us/overview>, (staženo 8.4.2020).

⁶⁷ Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 258.

⁶⁸ *Ibid.*, 258.

⁶⁹ *Ibid.*, 260.

⁷⁰ Skidmore, *Modern*, 423.

⁷¹ Termín Washingtonský konsensus označuje doktrínu v ekonomii, jejíž kořeny byly položeny na konci 80. let Johnem Williamsonem. Mezi hlavní principy, které tvořily soubor ekonomických doporučení této neoliberální doktríny, patří fiskální disciplína, privatizace veřejných podniků, redukce veřejných výdajů či podpora soukromých zahraničních investic. Parafrázováno z Jorge Sanz, „LA INFLUENCIA DE CHINA EN

Menem v Argentíně,⁷² Fujimori v Peru, Salinas v Mexiku či Andrés Pérez ve Venezuele, velmi důkladně aplikovali politiku inspirovanou Washingtonským konsensem. Někteří ze jmenovaných měli mimořádně dobré vztahy se Spojenými státy, zdálo se, že vztahy mezi oběma Amerikami mají po sto letech napětí novou podobu.⁷³ Pro USA tak nebylo obtížné dosáhnout u jižních sousedů svého cíle a mohly k tomu využívat již existujících institucí.⁷⁴ Zejména instituce jako MMF, Světová banka či Meziamerická rozvojová banka často v tomto období plnily funkci rozšiřování tržně orientovaných reforem.⁷⁵

V tomto období se ukazuje také flexibilita agendy USA vůči státům k regionu. S nadále neexistujícím komunistickým nebezpečím se Spojené státy zaměřily na podporu neoliberální politiky na kontinentu tak, aby se zde utvořily co nejpříznivější podmínky pro export z USA a dále, aby se udržela výsadní pozice USA v rámci světové ekonomiky.⁷⁶

V kontextu této agendy došlo v 90. letech ke dvěma přelomovým návrhům, jejichž realizace měla upevnit pozici USA v hospodářské oblasti. Jednalo se o dohodu o volném obchodu s Mexikem a Kanadou (NAFTA) a rovněž o plán na vytvoření zóny volného obchodu pro celý kontinent (FTAA – *Free Trade Area of Americas*). V obou případech se jednalo o plán, jemuž byly kromě USA nakloněny i vlády latinskoamerické.⁷⁷ Podobu tehdejších nálad, politických postojů a cílů na kontinentu velmi dobře ilustroval Summit Amerik v roce 1994 v Miami. Po jednáních se stalo prosazení FTAA společným cílem vlády USA i jejich latinskoamerických partnerů. Cílem bylo do roku 2005 dohodu podepsat, zahrnovala by všech 34 amerických států s výjimkou Kuby.⁷⁸

LATINOAMÉRICA: El consenso de Washington y el de Beijing", *Cuadernos De Pensamiento Político*, č. 37 (2013): 146.

⁷² Horlivou snahou přiblížit se za každou cenu Západu a zejména Spojeným státům proslul v 90. letech především argentinský prezident Carlos Menem, který údajně i vyjádřil svou ambici stát se členem NATO. Tímto se značně odlišuje od argentinských prezidentů tohoto století, manželů Néstora Kirchnera a Cristiny Fernández de Kirchner (CFK). V souvislosti s CFK se hovoří až o vyloženě antiokcidentálním postoji, přičemž velký příklon k ČLR byl zřejmý. Více viz Alain Rouquié, *El siglo de Perón* (Ciudad Autónoma de Buenos Aires: Edhasa, 2017), 193-194, 237-238.

⁷³ Russel C. Crandall, *The United States and Latin America after the Cold war* (New York: Cambridge University Press, 2008), 56, 67.

⁷⁴ Více o úloze institucí jako jsou MMF či IDB ve světovém ekonomickém řádu po roce 1945 viz Mark Blynth, „One Ring to Bind Them All: American Power and Neoliberal Capitalism”, in *Growing Apart?: America and Europe in the 21st Century*, ed. Jeffrey Kopstein (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 109-135.

⁷⁵ Crandall, *The United States*, 67.

⁷⁶ Skidmore, *Modern*, 428-429.

⁷⁷ Crandal, *The United States*, 58-59.

⁷⁸ *Ibid.*, 59-61.

Tabulka 3

Vývoj podílu USA na exportu a importu Latinské Ameriky v letech 1990-2000		
Rok	export	import
1990	41 %	43 %
1995	46 %	43 %
2000	58 %	49 %

Zdroj: vypracováno na základě využití dat z

World Integrated Trade Solution, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2000/SummaryText> (staženo 20.4.2020).

Kromě těchto příznivých podmínek USA konsolidovanou pozici v regionu v hospodářské oblasti dokládá i skutečnost, že se v průběhu 90. let USA stále více podílely na latinskoamerickém exportu a importu (Tabulka 3); v tomto ohledu neměly Spojené státy konkurenci. Stejně tak po většinu 90. let většina přímých zahraničních investic v Latinské Americe pocházela od firem z USA.⁷⁹

Kulturní oblast

Jak bylo zmíněno v úvodu, v případě mezinárodních vztahů lze Gramscioho koncept kulturní hegemonie uplatnit především skrze sledování působení nástrojů umožňujících hegemonovi rozšiřovat svůj pohled na svět, který mu jeho postavení usnadňuje udržovat. Lze proto říci, že kromě toho, že zmíněné instituce plnily své funkce v oblasti vojenské, respektive ekonomické, umožňovaly rozšiřovat hodnoty a normy klíčové pro udržení hegemonie USA nejen v Latinské Americe, ale i ve světě. V případě institucí ekonomických, které jsou zde zastoupeny zmíněným MMF, Světovou bankou či IDB, Cox tvrdí, že tyto subjekty umožňují zachovat ekonomický a finanční systém dané hegemonie.⁸⁰ Bylo ostatně již zmíněno, jakým způsobem MMF či IDB působily v zemích regionu na prosazování neoliberální politiky. Tlak na změnu ekonomického systému lze proto chápat i jako přesah do oblasti hodnotové.

Totéž lze však tvrdit i o institucích vojenských. SOA například posilovala antikomunistické smýšlení hostujících vojáků z latinskoamerických zemí. Antikomunisticky byla laděna i OAS, což dokládá její postup vůči Kubě a Guatemale, ve druhém případě neopodstatněný.⁸¹ I OAS lze tak považovat za nástroj, který plnil funkci vštěpování hodnot a norem.

⁷⁹ John P. Tuman a Craig F. Emmert, „The Political Economy of U.S. Foreign Direct Investment in Latin America: A Reappraisal“, *Latin American Research Review* 39, č. 3 (2004): 9-10.

⁸⁰ Cox, „Gramsci“, 63.

⁸¹ Jungbauer, *Latinská Amerika*, 113-114, 121-122.

Kromě mezinárodních organizací na vytváření norem a hodnot pochopitelně působí instituce, které Gramsci sledoval při posuzování hegemonie v rámci jednoho státu. V případě rozhlasu to byly právě americké korporace CBS a NBC, které zřizovaly radiová vysílání v Latinské Americe již ve třicátých letech minulého století.⁸² Co se tisku týče, posílily USA svůj vliv v regionu zejména v průběhu 2. světové války, kdy se USA snažily získat region na svou stranu. Právě proto na konci války až dvě třetiny zahraničních zpráv promítnutých v latinskoamerickém tisku pocházely z amerických institucí napojených na vládu USA.⁸³

Podobný trend se přenesl i do televizního vysílání, ve kterém rovněž USA v 70. letech dominovaly, když polovinu vysílaného obsahu v latinskoamerických televizích tvořily filmy a jiné pořady z USA.⁸⁴ V letech 1993 a 1994 byly spuštěny španělské a portugalské verze televízí NBC a CBS. Oba kanály byly po několika letech uzavřeny, nicméně CBS byl přeměněn na Telemundo Internacional, který vysílá dodnes.⁸⁵ V roce 1997 zahájila vysílání španělská verze CNN.⁸⁶ Uvést lze i celosvětově rozšířenou stanici Hlas Ameriky, která do Latinské Ameriky vysílá ve španělštině s krátkými přestávkami od roku 1942 do současnosti, v případě portugalské verze vysílání probíhalo od roku 1941 do roku 2001, i zde s několikaletými pauzami.⁸⁷

Svou roli hrála i obliba kultury USA v regionu. O tom svědčí průzkum provedený v 90. letech ve dvou nejlidnatějších zemích regionu, který byl uveřejněn v časopise *Variety*. Výsledky ukazují, že v Mexiku a Brazílii se mezi prvními v obou případech na prvních příčkách umístily filmy pocházející z USA.⁸⁸ O pozitivním obrazu USA v zemích Latinské Ameriky hovoří i závěry průzkumu veřejného mínění, který byl v roce 1996 publikovaný v časopisu *The Economist*. Z dat je zřejmé, že od roku 1996, do začátku nového tisíciletí, obliba USA v zemích regionu rapidně stoupala z původních necelých 40 %, na téměř 70 % v roce 2000.⁸⁹

2.4 Zhodnocení hegemonie USA

Výše zmíněné instituce jsou nepostradatelnou součástí mocenské pozice USA v regionu Latinské Ameriky po druhé světové válce. Je relevantní, že došlo k vytvoření institucí v mnoha

---

⁸² Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 303.

⁸³ *Ibid.*, 303-304.

⁸⁴ *Ibid.*, 304.

⁸⁵ „NBC e CBS Apostam em Canais Latinos de Notícias“, *TV Magazine*, <https://www.tvmagazine.com.br/noticias/nbc-e-cbs-apostam-em-canais-latinos-de-noticias,9099>, (staženo 22.4.2020).

⁸⁶ „CNN en Español celebra 20 años al aire“, *CNN en Español*, <https://cnnespanol.cnn.com/2017/03/15/cnn-en-espanol-celebra-20-anos-al-aire/> (staženo 22.4.2020).

⁸⁷ „VOA Languages“, *Voice of America*, <https://docs.voanews.eu/en-US-INSIDE/2019/06/25/7719dfbe-792c-4f43-9759-f24100444dca.pdf> (staženo 7.5.2020).

⁸⁸ Skidmore, *Modern*, 428.

⁸⁹ „What Latin Americans think of the United States“, *The Economist*, <https://www.economist.com/graphic-detail/2016/03/29/what-latin-americans-think-of-the-united-states> (staženo 7.5.2020).

oblastech, tedy diplomatické, ekonomické a rovněž vojenské. Toto zjištění proto zapadá do v úvodu navržené koncepce hegemonie, která se soustředí kolem ekonomické, vojenské a kulturní složky. Tyto instituce vnímám jako soubor nástrojů, jejichž hlavní funkcí bylo posilovat pozici USA na kontinentu, a v tomto případě je na místě hovořit o „institucionalizaci“ hegemonie USA v Latinské Americe.

Je nepochybné, že některé z útvarů, zejména vojensko-bezpečnostní, vznikly především z nutnosti reagovat na nově probíhající studenou válku a rozšiřující se komunismus. Bez uvědomění si těchto hrozeb by pravděpodobně USA kvůli zajištění vlivu na kontinentu podobné instituce nevytvářely. Na druhou stranu mnohé ze zmíněných institucí jsou stále aktivní (viz čtvrtá kapitola).

Konec studené války znamenal dočasné odstranění mimo kontinentální hrozby na americkém kontinentu. Spojené státy se těšily jedinečné pozici. Dle Skidmora bylo jedním z hlavních geopolitických důsledků konce studené války „zmizení jakékoliv velmocenské rivality hegemonie USA v rámci západní polokoule“.⁹⁰ Od konce studené války již Spojené státy v rámci své zahraniční agendy k Latinské Americe nevyužívaly podporu vojenských intervencí či diktatur. Nelze to ale vnímat za projev oslabení USA. Důvody pro tuto změnu lze najít spíše v neexistenci ohrožení jejich vlastního vlivu. O povaze americké mocenské pozice v 90. letech lze tvrdit, že díky změně politického klimatu v latinskoamerických zemích se vztah mezi USA a státy regionu výrazně zlepšil a zájmy obou celků se v mnohém shodovaly. Dokládá to například skutečnost, že vlády v Ekvádoru či v Salvadoru ochotně souhlasily s umístěním FOLs na jejich území. Vypovídající je i kooperace zmíněných vlád při jednání o FTAA. Jak později vyjde najevo, takový stav byl časově omezený.

Sandra Destradi ve svém článku analyzuje rozdíl mezi pojmy říše, hegemon a vůdce (*leader*) a rovněž definuje možné formy hegemonické strategie, které rozdělila do tří kategorií – „hard power“, „střední“ a „soft power“.⁹¹ Období do konce studené války lze v kontextu vztahů mezi USA a Latinskou Amerikou dle typologie Destradi označit za hegemonii s charakterem hard power strategie. Vyznačuje se tím, že hegemon sleduje své zájmy, které prohlašuje za univerzální zájmy všech, tedy i podřízených členů systému, nicméně tento falešný narativ narušuje svými unilaterálními kroky ve svůj prospěch.⁹² Období po roce 1990, kdy vize a cíle USA na kontinentu byly sdíleny i latinskoamerickými vládami, proto více odpovídá definici soft power strategie. Hegemon se již nesnaží na podřízené subjekty působit nátlakovou

---

⁹⁰ Skidmore, *Modern*, 428.

⁹¹ Destradi, „*Empire, Hegemony, and Leadership*“, 16-18.

⁹² *Ibid.*, 16.

formou, ale spíše měnit ideologické a normativní prostředí tak, aby ostatní aktéři sdíleli postoje hegemonu. Zároveň se jedná o jedinou formu hegemonie, která může získat plnou legitimitu ze strany podřízených subjektů.⁹³ To, že podřízení aktéři následují hegemonu, je založeno na dobrovolnosti. Nutno však dodat, že takový stav je ve sledovaném kontextu závislý na dvou proměnných, kterými jsou jednak existence proamerických vlád v regionu a jednak absence velmocenské alternativy ke Spojeným státům. Oba faktory nejsou a nebyly dlouhodobě udržitelné.

---

⁹³ Ibid., 17-18.

3 Předpoklady čínsko-latinskoamerické spolupráce

3.1 Transformace Číny a její geopolitické důsledky

Kořeny současného ekonomického stavu Číny sahají do období studené války. K reformám, které měly později za následek ekonomický růst a úspěšnou transformaci čínského hospodářství, docházelo od konce 70. let. V tomto kontextu je klíčové jméno Denga Xiaopinga,⁹⁴ který byl zastáncem a iniciátorem těchto reforem.⁹⁵

Pro čínskou ekonomickou transformaci je příznačné to, že se stát v tomto období řídil pragmatickými uváženími a upustil od ideologických a rigidních koncepcí v hospodářské oblasti, což mělo za následek aplikování vybraných tržních reforem v ekonomické oblasti, stát zůstal nicméně důležitým hráčem v ekonomice, stejně jako státem vlastněné podniky.⁹⁶ Dosáhlo se demontáže sovětského typu hospodářství a viditelné výsledky se dostavily již v 80. letech, kdy začal objem čínských exportů značně stoupat. V roce 1980 se země začlenila i do světové finanční struktury, když vstoupila do MMF a Světové banky.⁹⁷

Pro čínskou cestu rozvoje se postupně ustanovily různé názvy, které se staly ve světě známými a přilákaly tím pozornost na čínský způsob rozvoje. Termín „*čínský model*“ se poprvé objevil v 90. letech, takzvaný „*Pekingský konsensus*“ poprvé použil Joshua Cooper Ramo v roce 2004.⁹⁸ Samotná existence takových pojmů je relevantní z mezinárodního pohledu. Poukazuje na fakt, že v Číně existuje určitý model, který vedl k nezpochybnitelnému pokroku v oblasti ekonomického rozvoje a jeho sumarizace do výše uvedených konceptů umožňuje jeho popularizaci v zahraničí.

Výše popsany vývoj má i řadu důsledků pro vztah asijského giganta s dalšími světovými regiony, v tomto případě patřícími k takzvanému globálnímu Jihu. Čína jako ekonomická velmoc spolupracuje s tzv. rozvojovými zeměmi způsobem, který je tradičně vlastní zemím Západu. To znamená, že těmto zemím poskytuje půjčky, rozvojovou pomoc či zahraniční investice.⁹⁹ Zároveň ale Čína může čerpat ze své předchozí pozice, kdy s rozvojovými státy sdílela svůj boj proti cizí, evropské nadvládě, a alespoň tak symbolicky a deklarativně dávat najevo, že k této skupině stále svým způsobem náleží a sdílí s ní jistá východiska. Pokud bude nicméně ČLR do těchto dvou kontinentů vyvážen převážně hotové výrobky a technologie, a

---

⁹⁴ V případě Denga Xiaopinga, stejně jako v případě i všech dalších čínských jmen zmíněných v této práci je využíváno vždy přepisu pinyin.

⁹⁵ Chris Ogden, *China and India: Asia's emergent great powers* (Cambridge; Malden: Polity, 2017), 22.

⁹⁶ Freeman, *Handbook*, 34-35.

⁹⁷ Vinod K. Aggarwal a Sara A. Newland, eds., *Responding to China's rise : US and EU strategies* (Cham: Springer, 2015), 6.

⁹⁸ Freeman, *Handbook on China*, 21-22.

⁹⁹ *Ibid.*, 3.

naopak dovážet jen suroviny, bude se tak opakovat tradiční rozvojové dilema Afriky a Latinské Ameriky vyjádřené v nerovné směně. Spolupráce těchto zemí s Čínou nutně nemusí vyřešit jejich nepříznivou pozici v globální ekonomice.

Čínský model rozvoje přitahuje pozornost mnohých lídrů zemí globálního Jihu, kteří jej obdivují a vidí v něm možnost vlastního rozvoje. Zkušenost a rozvoj Číny jsou pro africké či latinskoamerické představitele přitažlivé z několika důvodů. V první řadě si nelze nevšimnout až idylicky znějícího narativu. Původně chudá, agrární a rozvojová země se během třiceti let dokázala stát klíčovým hráčem světové politiky a ekonomiky,¹⁰⁰ toto logicky budí obdiv a zájem. Dalším faktorem je důsledek této proměny pro mezinárodní postavení Číny. Čína se díky své cestě rozvoje dokázala stát ekonomicky silnou zemí, a to bez toho, aniž by plně využila západního vzoru rozvoje. Došlo k aplikaci tržních prvků v ekonomice, politická liberalizace se nicméně neuskutečnila a ani se k tomu neschyluje. Tato uvedená skutečnost pro chudé země implikuje následující: vidinu vlastní nebo minimálně nezápadní cesty rozvoje.

Čína svou kooperací se státy Jihu nabízí alternativu k Západu. Jedná se o alternativu k půjčkám od USA či evropských zemí, či k půjčkám od Mezinárodního měnového fondu či Světové banky. Čína při udělování půjček nenaléhá na provedení politických a ekonomických reforem uvnitř států, ani nehledí na občanská či lidská práva.¹⁰¹ Toto pro mnohé rozvojové země pochopitelně představuje lákadlo a Čína tím nabízí zcela nový přístup k této skupině zemí. Díky nepřehlédnutelnému zvýšení čínského působení, například v Africe, se začalo s postupem času objeovat spojení těchto aktivit s formou imperialismu. V reakci na to čínští představitelé opakovaně zdůrazňují, že čínské působení v různých částech světa v žádném případě nemá žádný jiný stát ohrozit.¹⁰²

Pronikání do států Jihu nešlo uskutečnit současně se zavedením prvních čínských reforem. V případě Afriky ke zlomu došlo v polovině 90. let, kdy Číňané začali poprvé o tomto kontinentu přemýšlet jako o potenciální příležitosti. V případě Latinské Ameriky přišla tato iniciativa až v tomto století.¹⁰³ Tuto čínskou iniciativu nelze považovat za čínskou dobrou vůli či altruismus ve snaze pomoci chudým zemím na cestě k rozvoji. Čína od počátku sledovala ekonomické a strategické zájmy, její ekonomika rapidně rostla, stejně tak její spotřeba ropy a dalších surovin. Zároveň hledala nová odbytiště pro své výrobky. Zejména surovinový faktor

---

¹⁰⁰ Ibid., 37.

¹⁰¹ Ibid., 4.

¹⁰² Jan Hornát, „Is Beijing a Responsible Stakeholder? A Critical Assessment of China's Role in the International System of the 21st Century according to the United States“, *Archív Orientalní* 80, č.3 (2012): 443.

¹⁰³ Freeman, *Handbook*, 111-113.

je jedním z klíčových impulzů pro ustanovení bližších vztahů s africkými a latinskoamerickými státy.¹⁰⁴

Co se týče změny čínského postavení ve světové ekonomice, lze za jeden možný milník považovat rok 2001, kdy se Čína stala členem Světové obchodní organizace.¹⁰⁵ Druhá dekáda tohoto tisíciletí znamenala však v otázce čínského vlivu na světovou ekonomiku skutečný přelom. V roce 2011 se stala zemí s největším obchodním obratem (na základě výše exportu a importu) a byla prvním obchodním partnerem pro 124 zemí světa.¹⁰⁶ K roku 2017 Čína tvořila 18 % světového HDP.¹⁰⁷ Symbolem čínského ekonomického úspěchu se stalo proslulé tempo růstu čínského hospodářství, které mezi léty 2000 až 2018 v průměru dosahovalo 9 % za rok. V posledních pěti letech nicméně tempo růstu zaznamenává pokračující pokles.¹⁰⁸ Tyto tendence měly za následek to, že se Čína stala aktérem, který musel být brán i ostatními velmocemi vážně. Čínská transformace, která vyústila v obrovský ekonomický růst, tak výrazným způsobem změnila mocenské rozdělení v mezinárodní politice.

Vzrůst Číny do současné mocenské pozice lze označit za charakteristický rys vývoje mezinárodní politiky probíhajícího století, kdy Spojené státy jako dosavadní světová velmoc z této tendence pochopitelně musely vyvodit závěry a odpovídajícím způsobem reagovat.¹⁰⁹ Čínský protagonismus ve zmíněných regionech se ovšem časově shoduje s podstatnou změnou ve světové politice. Bushův unilateralismus, projevený mimo jiné intervencí v Iráku v roce 2003, ubral Spojeným státům na jejich tehdejší velmi příznivé pozici, což se projevilo jistou vlnou antiamerikanismu. Názor veřejnosti na Spojené státy v mnoha regionech světa se výrazně změnil k horšímu, což narušilo normativní a ideový rámec USA jakožto tehdejšího hegemonu.¹¹⁰

Zpochybňování mezinárodního systému vytvořeného Západem po druhé světové válce bylo evidentní například působením levicových vlád v Latinské Americe, což pro Čínu znamenalo možnost nabídnout se jako relevantní alternativa. Čína začala na počátku 20. století vykazovat aktivitu, která svědčila o zřetelném zájmu vydobýt si nezpochybnitelnou pozici

---

¹⁰⁴ Ibid., 111-112.

¹⁰⁵ Hornát, „Is Beijing“, 435-436.

¹⁰⁶ Freeman, *Handbook*, 3.

¹⁰⁷ „China: share of global gross domestic product (GDP) adjusted for purchasing-power-parity (PPP) from 2012 to 2024“, Statista.com, <https://www.statista.com/statistics/270439/chinas-share-of-global-gross-domestic-product-gdp/> (staženo 21.4.2020).

¹⁰⁸ „GDP growth (annual %) – China“, The World Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN> (staženo 21.4.2020).

¹⁰⁹ Hornát, „Is Beijing“, 435.

¹¹⁰ Jan Willem Blankert, *China Rising: will the West be able to cope? : the real long-term challenge of the rise of China* (Singapore ; Hackensack, NJ : World Scientific, 2009), 97.

světového aktéra mezinárodní politiky, což mohlo potenciálně vést ke zpochybnění základů dosavadního mezinárodního systému.

Iniciativu BRICS je možné chápat jako snahu balancovat západní hegemonii. Stejně tak Čína organizovala řadu fór a dalších forem spolupráce s jednotlivými státy či regiony. Za zmínku stojí čínsko-afričké fórum FOAC.¹¹¹ Zvýšená čínská asertivita a sebevědomí v mezinárodních vztazích byly zřetelné i po internacionalizaci čínské měny renminbi (RMB), která může směřovat k vytvoření mezinárodního měnového systému, který bude méně závislý na dolaru, z čehož budou moci profitovat právě rozvojové země.¹¹² V souvislosti s rozvojovými zeměmi Čína taktéž podporuje aplikaci zmíněného Pekingského konsensu,¹¹³ přičemž připomeňme, že o prosazení Washingtonského konsensu se USA snažily na konci 20. století, zejména v Latinské Americe, v roli nezpochybnitelné světové velmoci.

Kromě toho Čína začala vytvářet i hodnoty a normy, které stále více zapojovala do svého diskurzu. Docházelo k tomu v období prezidenta Hu Jintaa a tato tendence pokračuje i nyní. Často skloňované byly pojmy jako „Čínský mírový vzestup“ či „Čínský mírový rozvoj“.¹¹⁴ Opět i v tomto případě je zajímavé si uvědomit, že čínský apel na mír a nezasahování do záležitostí jiných států přichází v situaci, kdy množství odpůrců intervencionistické politiky USA značně rostl. Zmíněný prezident Hu v roce 2007 například zdůraznil nutnost rozšiřovat čínskou kulturu jako jeden z nástrojů čínské soft power.¹¹⁵ Velkou pozornost si pak získalo i otevření první vojenské základny nacházející se mimo čínské území, v mimořádně strategickém Džibutsku.¹¹⁶

Hu rovněž opakovaně představoval svou koncepci harmonického světa, kde Čína nabízela nové uspořádání mezinárodních vztahů, přičemž zdůrazňuje pět principů mírové koexistence, mezi které patří mimo jiné i již zmiňovaný apel na nezasahování do záležitostí jiného státu.¹¹⁷ Toto lze interpretovat tak, že postavení Číny značí i větší ambici ovlivňovat podobu mezinárodních vztahů z pozice velmoci. Slabá, nevýznamná země bude stěží navrhopvat novou podobu mezinárodního uspořádání s nadějí, že dojde k jejímu implementování. Skutečnost, že Čína prostřednictvím zmíněných pojmů spojených s čínským rozvojem či modelem prosazuje svou vizi i do zahraničí, lze vnímat jako snahu vštěpit její normy a hodnoty i do jiných oblastí.

---

¹¹¹ Freeman, *Handbook*, 2.

¹¹² *Ibid.*, 9.

¹¹³ Hornát, „Is Beijing“, 444.

¹¹⁴ Aggarwal, *Responding to China's Rise*, 79-80.

¹¹⁵ Hornát, „Is Beijing“, 444.

¹¹⁶ Xavier Fontdeglòria, „China inaugura primeira base militar no exterior“, *El País Brasil*, https://brasil.elpais.com/brasil/2017/08/01/internacional/1501589492_007630.html (staženo 24.4.2020).

¹¹⁷ Hornát, „Is Beijing“, 444-445.

3.2 Politické změny v Latinské Americe na počátku 21. století

Pro období po roce 1990 v Latinské Americe je z politického a ekonomického hlediska možné identifikovat několik zásadních tendencí. V první řadě se jedná o již zmíněné prosazení neoliberálních vlád, které se řídily Washingtonským konsensem. Již ve druhé polovině 90. let se však mnohé latinskoamerické země ocitaly v závažných ekonomických problémech a v některých zemích to vedlo až k rezignaci neoliberálně orientovaných prezidentů (Bolívie, Ekvádor, Argentina), což mělo za následek diskreditaci neoliberální politiky.¹¹⁸

Začátek nového milénia je v latinskoamerickém kontextu příznačný historicky jedinečnou politickou situací. Během několika let došlo k vytvoření regionální situace, ve které většina latinskoamerických zemí byla pod levicovou vládou, v případě Jižní Ameriky byla nadvláda levice ještě zřetelnější.¹¹⁹ Proces započal v roce 1998 zvolením Huga Cháveze venezuelským prezidentem,¹²⁰ který se stal později hlavním představitelem této vlny a rovněž byl i hlavním představitelem antiamerikanismu v tomto období. Jeho volební vítězství pak následovali Lula da Silva v Brazílii (2002) a Nestor Kirchner v Argentině (2003). Radikálního Cháveze pak v letech 2005 a 2006 doplnili Evo Morales v Bolívii, respektive Rafael Correa v Ekvádoru. Do skupiny antiamerických levicových prezidentů lze přiřadit i Daniela Ortegu v Nikaragui, zvoleného v roce 2006.¹²¹ V Latinské Americe se této vlně zcela vyhnuly pouze Kolumbie, Mexiko a Honduras.¹²²

Kromě existence socioekonomických problémů jako faktoru, který vždy působil jako předpoklad pro triumf levice v regionu, lze při sledování této vlny doplnit ještě dva znaky, které pomáhají tento trend vysvětlit. Jelikož tyto socioekonomické nedostatky jsou dlouhodobým prvkem regionu, nevysvětlují načasování této levicové vlny. Četným vítězstvím levice od Střední Ameriky až po Argentinu a Chile dopomohla již zmíněná diskreditace neoliberalismu. Ekonomické, a v případě některých jihoamerických zemí, i politické krize na počátku 21. století vysvětlují načasování tohoto masivního příklonu k levici.¹²³ Období adorace neoliberalismu, ale i nadšené spolupráce s USA bylo v této dějinné etapě již v Latinské Americe minulostí.¹²⁴

---

¹¹⁸ Steven Levitsky a Kenneth M. Roberts, *The Resurgence of the Latin American Left* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2011), 2-3.

¹¹⁹ Vladimíra Dvořáková, Radek Buben a Jan Němec, *¡Que el pueblo mande! : levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské* (Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012), 188.

¹²⁰ Levitsky, *The Resurgence*, 1.

¹²¹ *Ibid.*, 1.

¹²² Dvořáková, *¡Que el pueblo*, 187.

¹²³ Levitsky, *The Resurgence*, 9-10.

¹²⁴ Krize neoliberálního modelu byla regionálním fenoménem, který měl v každé zemi odlišný průběh. Nejvýrazněji však zasáhl zmíněnou Argentinu, Ekvádor či Bolívii, kde prezidenti museli dokonce opustit svou funkci, a kromě krize ekonomické toto období proto znamenalo i krizi politickou.

Dalším podstatným faktorem je energetická otázka. První dekáda tohoto milénia je spojována s boomem cen komodit na světových trzích. Jelikož jsou mnohé latinskoamerické země bohaté na přírodní zdroje, a jejich tehdejší vlády kladly důraz na sociální programy a boj s chudobou, skutečně dosáhly významných výsledků. Toto bylo také důvodem, proč se mnohé z těchto levicových sil udržely u moci tak dlouho. Boom s cenami ropy, zemního plynu či v případě Argentiny zemědělských produktů dodal těmto vládám kredibilitu u jejich elektorátu a umožnil v mnohých případech znovuzvolení.¹²⁵

Na tomto místě je vhodné uvést, že zmíněný vzestup cen komodit byl mimo jiné zapříčiněn ekonomickým růstem Číny a poptávkou této země po surovinách. Zde samozřejmě nelze tvrdit, že tím Čína sledovala posílit levicové síly v Latinské Americe, jelikož tento trend lze vysvětlit čistě ekonomickou logikou. Tato tendence však znamenala předpoklad pro hlubší ekonomickou spolupráci Číny a latinskoamerických zemí.

Pro většinu těchto vlád je charakteristické společné odmítání dosavadního neoliberálního modelu rozvoje a zdůraznění nutnosti většího zásahu státu v ekonomické oblasti. Další jednotící prvky, které by platily pro většinu těchto vlád, lze hledat jen stěží.¹²⁶ Proto se díky rozsahu a jedinečnosti této „vlny“ stala typologizace tohoto fenoménu čteným zájmem politologů zaměřených na latinskoamerický region. Autoři typologii vytvářeli na bázi hospodářské politiky, stylu vůdcovství, či v případě českých politologů Dvořákové a kol., ve vztahu dané vlády k režimní změně.¹²⁷

Pro účely této práce je nejpodstatnější povaha levicových vlád vyjadřujících jejich zahraničně politické směřování, zejména jejich postoj k USA, ne všechny vlády spadající do tohoto proudu lze totiž označit za antiamerické. Za úhlavního nepřitele administrativy především George Bushe ml. lze označit Chávezovu Venezuelu. Podobné tvrzení lze použít i pro případ Correy v Ekvádoru a Moralese v Bolívii.¹²⁸ Tyto vlády se netajily svým blízkým vztahem ke Kubě, což bylo potvrzeno založením mezinárodní organizace ALBA (*Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América* - Bolívarský svaz pro lid naší Ameriky). Tato instituce reprezentovala Chávezovy snahy vytvořit na kontinentu organizační strukturu bez účasti Spojených států, čímž sledoval omezení vlivu této země na vývoj latinskoamerických zemí.¹²⁹

---

¹²⁵ Levitsky, *The Resurgence*, 10-11.

¹²⁶ Dvořáková, *¡Que el pueblo!*, 189.

¹²⁷ *Ibid.*, 200-201.

¹²⁸ Kozák, *Zahraniční politika*, 241, 244.

¹²⁹ Nicola Bilotta, „The Legacy of Post-Neoliberal Integration in South America: The Cases of ALBA and UNASUR“, *Istituto Affari Internazionali (IAI)* (2018): 7-8.

Je relevantní uvést, že například Argentina za Néstora Kirchnera se snažila dosáhnout co největší nezávislosti na MMF i na Spojených státech.¹³⁰ Dle Castañedy patří mezi typické snahy této radikální skupiny snaha za každou cenu graduálně vyhrotit vztah se Spojenými státy. V případě Cháveze se dokonce prý jedná o tendenci rozdělit region na pro a proti americký.¹³¹ Mnohé ze zmíněných vlád vyjádřily svůj nesouhlas s intervencí do Iráku a Chávez se začal přibližovat zemím, které v té době měly mimořádně vyostřené vztahy s administrativou USA, jednalo se například o Sýrii, Írán či Kubu.¹³²

Americká vláda a další přední instituce toto měnění se klima zaznamenaly a již v prvních letech od počátku této levicové vlny se začala množit vyjádření představitelů USA, která dokládala jejich znepokojení. Opakovaně se k politickým změnám v regionu vyjádřil náčelník Jižního velení, John Craddock. Dle jeho slov z dubna 2006 šlo o rostoucí nestabilitu v regionu, zdůrazňoval především obavu z „nacionalistických“ a protitržně orientovaných vlád.¹³³ Podobné znepokojení vyjádřil i bývalý náčelník stejné instituce, James Hill. Ten upozorňoval na rozšiřování protiamerických nálad v regionu, za které byl dle něj zodpovědný vzestup tzv. radikálního populismu.¹³⁴ Tím Hill pravděpodobně myslel zmíněné radikální vlády v čele s Venezuelou.

Kritika konkrétních latinskoamerických vlád zaznívala rovněž od některých představitelů Republikánské strany. Duncan Hunter takto kritizoval zvyšující se inklinaci Cháveze ke Kubě a rovněž tendenci venezuelského lídra zbytečně provokovat Spojené státy, či neúměrně zbrojit.¹³⁵ Republikán Henry J. Hyde v roce 2002 Lulu da Silvu coby nejvýraznějšího kandidáta na brazilského prezidenta označil za spojence Fidela Castra a muže, který může potenciálně v Americe vytvořit osu zla.¹³⁶ Venezuela byla označena v seznamu vojenských priorit USA pro západní hemisféru, vydaném *US Army War College* v červenci 2006, za „exportéra politické nestability“.¹³⁷

Přestože Čína v období nástupu levicových vlád již začínala pronikat na latinskoamerický trh, hlavní příliv čínských investic a importu dorazila až v následující dekádě. Přesto byla v roce 2006 Čína zařazena na výše zmíněný seznam vojenských priorit USA pro západní hemisféru. Bod „n“ daného seznamu je označen slovy „*dlouhodobé důsledky čínského angažmá v Latinské*

---

¹³⁰ Hector E. Schamis, „A ‘Left Turn’ in Latin America? Populism, Socialism, and Democratic Institutions”, *Journal of Democracy* 17, č. 4 (2006): 28.

¹³¹ Jorge G. Castañeda, „Latin America's Left Turn”, *Foreign Affairs* 85, č. 3 (2006): 40.

¹³² Livingstoneová, *Zadní dvorek*, 167, 194.

¹³³ *Ibid.*, 165.

¹³⁴ *Ibid.*, 171.

¹³⁵ *Ibid.*, 165-166.

¹³⁶ *Ibid.*, 170.

¹³⁷ „US Army War College: Key Strategic Issues List 2006, *Strategic Studies Institute* (07/2006): 6.

America“.¹³⁸ Vydání stejného dokumentu z roku 2009 zařazuje i tentokrát Čínu do vojenských priorit USA do regionu, a to na 13. místo se stejným zněním.¹³⁹

---

¹³⁸ „US Army“, 6.

¹³⁹ A. Joseph Echevarria, „U.S. Army War College key strategic issues list“, *Strategic Studies Institute* (2009): 19.

4 Geopolitika Latinské Ameriky v 21. století

Na základě závěrů a trendů zmíněných v předchozí kapitole lze konstatovat, že došlo v důsledku vlivů externích (Čína) a domácích (levicové vlády) k vytvoření prostředí, které mělo velký potenciál k tomu snížit mocenskou pozici USA v regionu. Čína představovala pro mnohé země regionu skutečnou alternativu k modelu USA, kterému se řada levicových vlád snažila vyhnout. Je rovněž nutné vzít v potaz zahraniční politiku USA na počátku 21. století. Ta se vyznačovala tím, že hlavní pozornost Washingtonu byla upřena na Blízký východ, popřípadě na oblast Asie. Latinská Amerika byla značně upozaděna.¹⁴⁰

To, že Čína podstatným způsobem změnila mocenskou rovnováhu světového systému, je v současné době uznávanou skutečností (viz předchozí kapitola). Je nicméně důležité položit si otázku, zda toto mělo přesah i do Latinské Ameriky, tedy do oblasti, která je z dlouhodobého hlediska považována za „zadní dvorek USA“. Pokud by se ukázalo, že navzdory tomu, že unipolární svět v čele s USA je již minulostí, a USA jsou stále hegemonem v Latinské Americe, znamenalo by to, že hegemonie USA v regionu stojí na pevných základech a zapojení Číny v této části světa není natolik silné, aby ohrozilo mocenskou pozici USA.

Cecilia Nahón ve svém textu hovoří o tzv. hegemonické tranzici, kdy dochází k relativnímu ústupu dosavadního hegemonu (USA) a postupnému vzestupu Číny. Tuto tendenci ilustruje především na světovém ekonomickém a technologickém vývoji, zdůrazňuje však neoddiskutovatelnou dominanci USA ve vojenské oblasti.¹⁴¹ Nahón region Latinské Ameriky z geopolitického hlediska označuje za „území ve sporu“ (*territorio en disputa*), ve kterém se velmoci přou o svůj vliv.¹⁴² Podstatné je, že tato situace se promítá již ve více oblastech. V současné době lze již stěží hovořit pouze o tom, že Čína do regionu investuje velké částky a udržuje s mnoha státy dobré obchodní vztahy. Aktivita Číny se projevuje i v normativní, hodnotové, a dokonce i ve vojenské oblasti. Paz, stejně jako Nahón, v tomto kontextu USA identifikuje jako slábnoucího hegemonu, který v regionu v některých částech ztrácí svůj předchozí vliv a Čína je novým vyzyvatelem hegemonie USA. Současnou situaci v regionu považuje za novou hegemonickou výzvu.¹⁴³

Konkrétní a zřetelně vypovídající projev strategického uvažování Číny o regionu Latinské Ameriky přináší Bílá kniha pro Latinskou Ameriku (*White Paper on Latin America*) z roku

---

¹⁴⁰ Urdinez, „Chinese Economic Statecraft“, 4.

¹⁴¹ Cecilia Nahón, „Hegemonía en disputa e hiperglobalización: América Latina en la economía global“ in *Las sendas abiertas en América Latina: Aprendizajes a desafíos para una nueva agenda de transformaciones*, ed. Filmus Daniel et al. (Ciudad Autónoma de Buenos Aires: CLACSO, 2019), 78.

¹⁴² Nahón, „Hegemonía en disputa“, 92

¹⁴³ Paz, „China, United States“, 22.

2008. Čína v ní jmenuje své hlavní cíle v regionu pro upevnění obchodních vztahů, tedy investice, přístup k surovinám a rozvoj vojenských a kulturních vazeb.¹⁴⁴ Vypovídající je i to, že v roce 1997 se Čína stává členem Karibské rozvojové banky a v roce 2008 plným členem Meziamerické rozvojové banky. Zmínit lze i to, že od roku je ČLR stálým pozorovatelem v OAS.¹⁴⁵ Předchůdce současného čínského prezidenta Hu Jintao v roce 2004 navštívil hned čtyři země regionu, Argentinu, Brazílii, Kubu a Chile.¹⁴⁶ Nutno připomenout, že první tři zmíněné země v té době procházely složitým vztahem s vládou USA. Evan Ellis zastává názor, že současné čínské vedení v čele s prezidentem Xi Jinpingem se vyznačuje podstatnou asertivitou a také tím, že v regionu podniká kroky, které by potenciálně mohly vyvolat znepokojení na straně USA.¹⁴⁷

V reportu Strategie národní bezpečnosti Spojených států amerických z roku 2017 je Čína (s Ruskem) zmíněna jako aktér, který v globálním měřítku narušuje vliv, moc a zájmy USA.¹⁴⁸ Ještě podstatnější je ovšem to, že v kapitole téhož reportu, věnované pouze strategii pro západní polokouli, je Čína uvedena jako stát, který „*usiluje o to, vtáhnout region do své sféry vlivu prostřednictvím státům vedených investic a půjček*“.¹⁴⁹ Na základě tohoto dokumentu je rovněž alarmující to, že se údajně Čína snaží rozšířit i své vojenské vazby v regionu a podpořit zde prodej zbraní.¹⁵⁰

4.1 Ekonomická oblast

Rozvoj v oblasti obchodu je bezpochyby nejvýraznějším prvkem vztahu mezi Čínou a státy Latinské Ameriky v 21. století a odpovídá tomu i množství pozornosti, které je tomuto tématu věnováno. Hospodářskou spolupráci lze proto vnímat jako hlavní součást vzájemného vztahu a její dosaženou intenzitu jako předpoklad pro rozvíjení vztahu i v dalších oblastech (tj. vojenské a kulturní). Pro Spojené státy se po konci studené války stal rozvoj světového obchodu nedílnou součástí bezpečnostní strategie a například dohody o volném obchodu sloužily jako

---

¹⁴⁴ R. Evan Ellis, „Indian and Chinese engagement in Latin America and the Caribbean: a comparative assessment“, *Strategic Studies Institute, US Army War College*, (2017), 4.

¹⁴⁵ Freeman, *Handbook*, 498.

¹⁴⁶ *Ibid.*, 499.

¹⁴⁷ Evan Ellis, „China’s Strategy in Latin America Demonstrates Boldness of President Xi“, the Manzella report, <http://manzellareport.com/index.php/world/814-china-s-strategy-in-latin-america-demonstrates-boldness-of-president-xi> (staženo 27.4.2020).

¹⁴⁸ „National Security Strategy of the United States of America“, The White House, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf> (staženo 23.4.2020).

¹⁴⁹ „National Security“.

¹⁵⁰ *Ibid.*

mechanismy, které měly pomoci zajistit širší dominanci USA ve světě.¹⁵¹ Do roku 2005 existovala proto na straně vlády USA vůle dovést již zmíněnou FTAA do úspěšného konce.

Hlavním impulzem ekonomické spolupráce mezi Čínou a Latinskou Amerikou byla čínská poptávka po přírodních zdrojích, ale i například po zemědělských produktech. Čínské hospodářské aktivity v zahraničí byly podporovány tzv. „going global strategy“, jejíž hlavním cílem bylo mimo jiné podpořit čínské zahraniční investice, vyhledat nová odbytiště pro čínské výrobky a zajistit přístup k surovinám.¹⁵² Vzájemný vztah byl rovněž usnadněn skutečností, že Čína a latinskoamerické země jsou ve svém exportu komplementární a navzájem si nekonkurují. Čína z Latinské Ameriky dováží především nerostné suroviny a do regionu dodává finální výrobky.¹⁵³ Tato skutečnost hrála sice v ustanovení užších ekonomických vztahů mezi oběma celky klíčový faktor a latinskoamerické země dosáhly díky velkému ekonomickému růstu Číny znatelného zvýšení exportu,¹⁵⁴ z dlouhodobého hlediska nicméně není tato skladba vzájemného obchodu perspektivní, a to zejména pro latinskoamerické státy.¹⁵⁵ Intenzita vzájemného obchodu na počátku nového milénia dokládá například skutečnost, že vzájemný obchod mezi Čínou a Latinskou Amerikou se mezi léty 2000 a 2005 zvýšil 4,5krát.¹⁵⁶

Pro vztah mezi USA a latinskoamerickým regionem v ekonomické oblasti je vypovídající především odklon od neoliberalního nadšení na latinskoamerické straně. Tento trend byl velmi dobře ilustrován na Summitu Amerik v argentinském Mar del Plata v roce 2005, kde zástupci amerických států jednali o dohodě o volném obchodu pro americký kontinent (FTAA). Podstatné v tomto kontextu bylo nepochybně to, že v tomto roce byly dvě největší jihoamerické země již pod nadvládou levicových politiků, Luly da Silvy v Brazílii a Néstora Kirchnera v Argentině. Dalšími, kdo byli výrazně proti podepsání dohody, byli venezuelský prezident Hugo Chávez a jeho uruguayský protějšek Tabaré Vásquez.¹⁵⁷ Dle Chávezových slov se jednalo o projekt neokoloniálního a imperialistického charakteru, přičemž v letech následujících po

---

¹⁵¹ Darío Salinas Figueredo a Marlene Medrano, „Hegemony in the Coordinates of U.S. Policy: Implications for Latin America“, *Latin American Perspectives* 34, č. 1 (2007): 96-97.

¹⁵² Freeman, *Handbook*, 496.

¹⁵³ Kevin P. Gallagher a Roberto Porzecanski, „China Matters: China's Economic Impact in Latin America“, *Latin American Research Review* 43, č.1 (2008): 186.

¹⁵⁴ Gallagher, „China matters“, 188.

¹⁵⁵ Latinskoamerické země se v průběhu dvacátého století opakovaně snažily překonat nerovnou obchodní směnu a skoncovat tak se závislostí na vývozu potravin a nezpracovaných surovin. Cílem byla industrializace. Nejznámější pokus o řešení tohoto problému vzešel ve známost pod termínem ISI (*Import.Substituting Industrialization*). Více viz Skidmore, *Modern*, 51-55.

¹⁵⁶ Data byla získána na základě využití databáze „Latin America & Caribbean exports, imports and trade balance By Country and Region“, World Integrated Trade Solution, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2000/TradeFlow/EXPIMP> (staženo 26.4.2020).

¹⁵⁷ Bilotta, „The Legacy“, 7-8.

zmíněném summitu došlo pod vedením Cháveze k rozšíření antiamerické integrační instituce ALBA o další členy.¹⁵⁸ Relevantní je rovněž i to, že Čína se stala později hlavním obchodním partnerem Brazílie a hlavním mimo regionálním obchodním partnerem Argentiny, Venezuela navázala s ČLR především vojenskou spoluprací (viz další podkapitola).

Spojené státy na tento neúspěch reagovaly velmi operativně a podařilo se jim dojednat dohody o volném obchodu s jednotlivými státy (Tabulka 5). Obdobně si počínala i Čína, která od roku 2006 uzavřela již tři dohody o volném obchodu se státy regionu a v současné době vyjednává o dalších dvou (Tabulka 4).

Tabulka 4

Dohody o volném obchodu mezi ČLR a latinskoamerickými státy		
Stát	Stav	Datum
Chile	Ratifikováno	2006
Peru	Ratifikováno	2010
Kostarika	Ratifikováno	2011
Panama	Probíhají jednání	Od 2018
Kolumbie	Zvažováno	-

Zdroj: „China's Free Trade Agreements“, China FTA Network, <http://fta.mofcom.gov.cn/> (staženo 8.5.2020).

Tabulka 5

Dohody o volném obchodu mezi USA a latinskoamerickými státy		
Stát	stav	Datum
Mexiko (v rámci NAFTA)	Ratifikováno	1994
Chile	Ratifikováno	2004
Střední Amerika a Dominikánská republika (CAFTA-DR)	Ratifikováno	2006
Peru	Ratifikováno	2009
Kolumbie	Ratifikováno	2012
Panama	Probíhají jednání	-

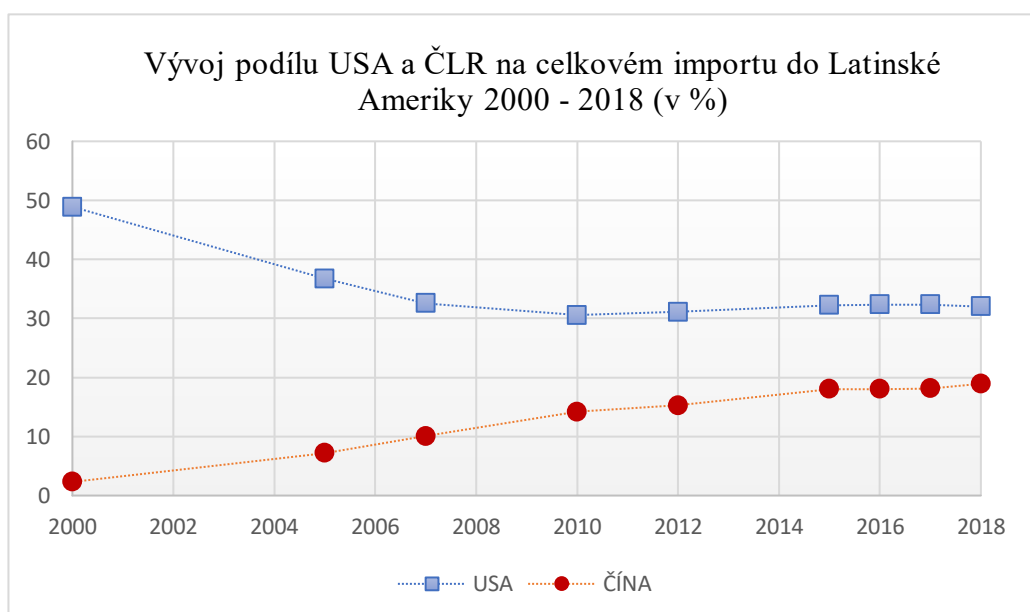
Zdroj: „Trade Agreements“, United States Trade Representatives, <https://ustr.gov/trade-agreements> (staženo 8.5.2020).

O rostoucím vlivu Číny v Latinské Americe v hospodářské oblasti, a především o dopadu tohoto vztahu na ekonomickou pozici USA, vypovídají statistiky vzájemného obchodu získané z databáze *World Integrated Trade Solution*. Podíl Číny na celkové obchodní výměně zemí Latinské Ameriky a Karibiku se zvýšil z 1,72 % v roce 2000 na 14 % v roce 2017. Spojené státy přitom zaznamenaly ve stejném období opačný trend, když jejich podíl v regionu klesl z původních 53 % na 38 %.¹⁵⁹ Tento trend dokládá ještě přesněji vývoj podílu obou zemí na importu do regionu (Graf 1).

¹⁵⁸ Ibid., 7-8.

¹⁵⁹ Data získána z databáze *World Integrated Solution*, využito bylo statistik k roku 2000 a k roku 2017, viz „Latin America & Caribbean exports, imports and trade balance By Country and Region“, *World Integrated Trade Solution*, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2000/TradeFlow/EXPIMP> (staženo 26.4.2020).

Graf 1

Zdroj: World Integrated Trade Solution,
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2000/SummaryText> (staženo 22.4.2020).

Při pohledu na takto dynamicky rozvíjející se obchodní vztah mezi Čínou a Latinskou Amerikou je vhodné upozornit na některé skutečnosti, které nejsou z takto představených dat zřejmé. V první řadě se jedná o regionální diferenciaci Latinské Ameriky. Nejintenzivnější obchodní vztahy s Čínou zaznamenaly státy jihoamerické. Výše vzájemného obchodu jihoamerických zemí s Čínou byl v roce 2017 vyšší než obchod těchto zemí s USA. Co se exportu týče, vyčnívají zejména čtyři země – Brazílie, Argentina, Peru a Chile. Export těchto čtyř zemí do Číny představoval 87 % latinskoamerického exportu do Číny v roce 2017. Rovněž s výjimkou Argentiny mají všechny čtyři země s Čínou kladnou obchodní bilanci, přičemž Latinská Amerika jako celek neměla mezi léty 2000 až 2018 kladnou obchodní bilanci s Čínou ani jednou. V případě Brazílie, Peru a Chile byla Čína prvním obchodním partnerem těchto zemí k roku 2017, přičemž v roce 2000 měly toto prvenství ve všech třech zemích Spojené státy.¹⁶⁰ Vzájemný obchod mezi USA a Latinskou Amerikou se sice od roku 2000 do roku 2018 zvýšil, nicméně pouze 1,9krát. Vzájemný obchod Latinské Ameriky s Čínou se ve stejném období zvětšil 25krát. V případě většiny stredoamerických zemí, ale i Dominikánské republiky,

¹⁶⁰ Uvedené statistické vyhodnocení bylo provedeno na základě sčtu dat z databází World Integrated Trade Solution a Observatory of Economic Complexity, přičemž brány byly v potaz pouze latinskoamerické země nacházející se na území Jižní Ameriky (tzn. bez Guyany a Surinamu – toto platí pro všechny uvedené statistické vyhodnocení). Viz World Integrated Trade Solution, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2017/TradeFlow/EXPIMP> (staženo 28.4.2020); „Venezuela“, the Observatory of Economic Complexity, <https://oec.world/en/profile/country/ven/> (staženo 28.4.2020).

se podobný trend najít nedá. Země této oblasti jsou stále velmi závislé na obchodu se Spojenými státy. V roce 2017 vyvážela například Nikaragua 58 % svého exportu do USA, Dominikánská republika 53 %.¹⁶¹

Kromě obchodní výměny představuje Čína pro Spojené státy konkurenci i v oblasti finančního systému. Bývalý prezident Hu se během konference APEC v peruánské Limě v roce 2008 vyjádřil o nutnosti revidovat světový finanční systém,¹⁶² což implikuje i změnu pravidel mezinárodního obchodu. Čína se zejména po roce 2005 stala důležitým zdrojem finančních půjček pro celou řadu zemí regionu a obzvlášť pro ty země, které mají omezený přístup ke kapitálu pocházejícímu z institucí, jakými jsou Světová banka či Meziamerická rozvojová banka. Většina půjček byla poskytnuta Venezuele (přes 50 %), Argentině, Brazílii a Ekvádoru.¹⁶³ To, že čínské půjčky jsou skutečnou alternativou, ilustruje i to, že v průběhu první dekády tohoto století výše čínských půjček převýšila půjčky poskytnuté od Světové banky a Meziamerické rozvojové banky.¹⁶⁴ ČLR na region rozšířila i své globální plány ekonomické diplomacie, když několik zemí regionu zapojila do projektu Belt and Road Initiative (BRI), rovněž v současné době vyjednává o vstupu několika zemí do Asijské infrastrukturní a investiční banky (AIIB).¹⁶⁵

Role politického směřování země je při rozdělování půjček v tomto případě zřejmá. V letech 2005 až 2019 poskytla Čínská rozvojová banka a Čínská exportní a importní banka v Latinské Americe a Karibiku celkově 94 půjček. 65 z těchto půjček bylo poskytnuto Venezuele, Brazílii, Argentině, Ekvádoru, Bolívii a Kubě,¹⁶⁶ tedy zemím, které se minimálně po dobu deseti let v tomto století nacházely ve složitém, až antagonistickém vztahu s USA. Tato zjištění tak podporují tezi Urdineze, jehož text z roku 2016 nabízí index vlivu USA v dané zemi regionu a vztah tohoto vlivu na pravděpodobnost uskutečnění přímé zahraniční investice či půjčky z čínské strany. Autor v obou případech dochází k závěru, že pravděpodobnost na

---

¹⁶¹ Uvedené statistické vyhodnocení bylo provedeno na základě sběru dat z databáze World Integrated Trade Solution, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2017/TradeFlow/EXPIMP> (staženo 28.4.2020).

¹⁶² Freeman, *Handbook*, 499.

¹⁶³ *Ibid.*, 508.

¹⁶⁴ Nahón, „Hegemonía“, 93.

¹⁶⁵ Do projektu BRI se doposud zapojilo 11 latinskoamerických zemí (Chile, Uruguay, Bolívie, Peru, Venezuela, Panama, Kostarika, Kuba, Dominikánská republika a Salvador). Plným členem AIIB je v současné době pouze Ekvádor, o vstupu jedná dalších 7 jihoamerických zemí (Chile, Argentina, Uruguay, Brazílie, Bolívie, Peru a Venezuela). Převzato z: Rebecca Ray a Pedro Henrique Batista Barbosa, „CHINA-LATIN AMERICAN ECONOMIC BULLETIN, 2020 Edition“, *Global Development Policy Center* (2020): 13.

¹⁶⁶ Kevin P. Gallagher a Margaret Myers, „China-Latin America Finance Database“, Washington: Inter-American Dialogue (2020), https://www.thedialogue.org/map_list/ (staženo 29.4.2020).

udělení půjčky či přímé zahraniční investice do určité země regionu se snižuje v závislosti na vlivu USA v dané zemi.¹⁶⁷

Posledním důležitým ukazatelem vzrůstajícího vlivu Číny v regionu jsou přímé zahraniční investice. Data Ekonomické komise pro Latinskou Ameriku (CEPAL) k roku 2019 ukazují, že v roce 2018 čínské investice tvořily 19 % všech zahraničních investic v regionu. Investice pocházející ze Severní Ameriky tvořily k tomuto roku 38 %, v případě EU se jedná o 25 %, přičemž EU dominuje především v zemích Cono Suru, USA ve středoamerických státech a v Mexiku.¹⁶⁸

Vzájemná ekonomická spolupráce mezi Čínou a Latinskou Amerikou vykazuje i několik překážek. V první řadě se jedná o již zmíněné složení vzájemného obchodu mezi oběma celky, které vyjadřuje klasické rozvojové dilema zemí globálního Jihu. Čína do regionu dováží primárně technologie a hotové zboží, země Latinské Ameriky do Číny naopak většinou přírodní zdroje.¹⁶⁹ Z tohoto hlediska tak Čína pro Latinskou Ameriku nepředstavuje příliš perspektivní alternativu k Západu. V průběhu moderní historie se opakovaně latinskoamerické země snažily snížit svou závislost na obchodu se Západem a dostat se tak z „ropného prokletí“. Nabízí se otázka, zda případně stejný scénář nemůže nastat i ve vztahu s Čínou. Obchodní komplementarita obou celků byla tak sice v počátku hlavním hnacím motorem vzájemné spolupráce, může však představovat i omezení.

Dalším faktorem, který je nutné zohlednit, jsou ceny komodit, zejména ropy. Boom s cenami ropy a dalších surovin po roce 2003 je v současné době již minulostí a nic nenasvědčuje tomu, že by se to mělo v nejbližší době změnit.¹⁷⁰ Komoditní exporty do Číny nebudou zejména jihoamerické státy obohacovat stejně, jako tomu bylo doposud.

Produkty dovážené z Číny rovněž znamenají velkou konkurenci pro domácí výrobce. Podnikatelské subjekty v Argentině či Brazílii již v tomto kontextu opakovaně vyjádřily znepokojení a některé země přijaly opatření, která ztěžují přístup čínských výrobků na jihoamerický trh.¹⁷¹ Udržitelnost přílivu investic od čínských firem je rovněž nejistá. Za touto skutečností stojí teze, dle které se rostoucí domácí trh v Číně může stát důvodem, proč se čínské firmy odvrátí od Latinské Ameriky a svůj kapitál budou směřovat na jiné cíle.¹⁷²

---

¹⁶⁷ Urdinez, „Chinese Economic Statecraft“, 20-21.

¹⁶⁸ „La Inversión Extranjera Directa en América Latina y el Caribe 2019“, CEPAL (2019): 45, <https://www.cepal.org/es/publicaciones/44697-la-inversion-extranjera-directa-america-latina-caribe-2019>.

¹⁶⁹ Freeman, *Handbook*, 511.

¹⁷⁰ „Crude Oil Prices - 70 Year Historical Chart“, Macrotrends, <https://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart> (staženo 30.4.2020).

¹⁷¹ Freeman, *Handbook*, 505.

¹⁷² *Ibid.*, 509.

4.2 Vojenská oblast

V kontextu čínského zapojení v Latinské Americe lze říci, že ve vojenské oblasti se doposud Čína angažovala rezervovaně, v porovnání s aktivitami ekonomickými. Z tohoto důvodu představuje pro změnu rovnováhy sil v regionu menší význam. Přesto je podstatné vzít v potaz to, že v posledních několika letech se spolupráce Číny a latinskoamerických zemí v oblasti vojenství zintenzivnila. Je nutné zohlednit objem čínského kapitálu a čínských projektů, které byly v posledních dvou dekadách v regionu zahájeny. Je pochopitelné, že ČLR má zájem na ochraně svých ekonomických zájmů a rovněž, že získaná mocenská základna v ekonomické oblasti se postupně rozšiřuje i do jiných sfér.

Čína má všechny předpoklady k tomu stát se vojenskou velmocí, především díky své ekonomické síle. V současné době vydává na vojenské účely po USA nejvyšší výdaje na světě a v posledních dekadách prošla armáda ČLR rozsáhlou modernizací.¹⁷³ Rozšiřování vztahů v zahraničí je dle ČLR logickým krokem a součástí strategie národní armády, což potvrzuje i Bílá kniha strategické bezpečnosti, vydaná v roce 2015.¹⁷⁴ V případě strategického uvažování o přístupu k Latinské Americe nelze zohlednění vojenské spolupráce připisovat až posledním několika rokům. Úvahy o navázání kontaktů ve vojenské oblasti byly zmíněny již v Bílé knize pro Latinskou Ameriku v roce 2008.¹⁷⁵ Vydání Bílé knihy z roku 2016 zařazuje vojenskou spolupráci jako jeden z hlavních bodů, přičemž dle tohoto dokumentu „*Čína bude aktivně provádět vojenské výměny a spolupráci s latinskoamerickými a karibskými zeměmi, navýší přátelské výměny mezi lidry z oblasti obrany a vojenství z obou stran (...) prohloubí profesionální výměny v takových oblastech, jako jsou vojenská cvičení, výcvik personálu a peacekeeping OSN (...)*“.¹⁷⁶

Jednou z významných oblastí spolupráce je prodej čínských vojenských produktů do Latinské Ameriky. Na počátku milénia se jednalo především o prodej vojenského oblečení a podobných vojenských příslušenství. Postupně především země patřící do organizace ALBA začaly od Číny nakupovat vojenská vozidla, letadla či radary. V poslední fázi obchodního vývoje se již jedná dokonce o bojová vozidla či pobřežní hlídková plavidla. Původní cílové

---

¹⁷³ Diego J. Cardona T., „China in Latin America: An inconvenient guest“, *OASIS* 30, (2019): 87-88.

¹⁷⁴ Evan Ellis, „The Strategic Context of China’s Advance in Latin America: An Update“, *China Observatory*, č.17 (2017): 5.

¹⁷⁵ Ellis, „The Strategic“, 3.

¹⁷⁶ „Full text of China’s Policy Paper on Latin America and the Caribbean“, The State Council The People’s Republic of China, http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2016/11/24/content_281475499069158.htm (staženo 8.5.2020).

destinace čínských produktů se rozšířily ze států politicky nakloněných Číně (Venezuela, Ekvádor, Bolívie) i na více umírněné, například Peru či Uruguay.¹⁷⁷

Zároveň došlo k posílení vztahů mezi jednotlivými armádami. Mnoho latinskoamerických zemí posílalo pravidelně své vojáky na vojenská cvičení či semináře do čínských vojenských institucí. Od roku 2010 proběhla četná setkání nejen mezi členy armád, ale i na úrovni ministrů obrany.¹⁷⁸ I v tomto případě lze sledovat regionální diferenciaci. Nejvíce s Čínou spolupracovali vojáci z Chile a z Uruguaye. Na druhou stranu tyto vazby nejsou podmíněny pouze politickým směřováním dané země. Výměn se rovněž účastnili vojáci z Kolumbie a Peru,¹⁷⁹ tedy ze států považovaných za jedny z hlavních spojenců USA v regionu. Čínská nabídka zbraní a dalšího vojenského zboží znamená vhodnou alternativu především pro ty země, které mají složitý přístup k západním vojenským technologiím, jako je Venezuela, Bolívie či Ekvádor.¹⁸⁰ V tomto smyslu se i ve vojenské oblasti potvrzuje zjištění Urdíneze, že Čína se snaží zaplnit místo tam, kde USA ztratily svůj vliv.¹⁸¹

Historicky prvním zapojením čínské armády na území regionu byla účast při misi OSN v Haiti v roce 2004.¹⁸² V roce 2010 se členové čínského vojska účastnili humanitární akce v peruánské vesnici, kdy spolupracovali s místními vojáky.¹⁸³ Od roku 2010 nicméně došlo k intenzifikaci podobných aktivit, když se v roce 2011 v rámci akce Peace Ark čínská loď dostala až do oblasti Karibského moře, kde zastavila na Kubě a následně pokračovala i do Kostariky.¹⁸⁴ Předmětem diskuzí je i čínská vesmírná stanice, která byla v oblasti argentinské Patagonii otevřena v roce 2017 a Čína tím získala od argentinské vlády možnost využívat část národního území pro své účely.¹⁸⁵ Dle informací FBI se rozšíření značky Huawei do zemí regionu dá označit za bezpečnostní riziko, jelikož by mohlo dojít ke sledování občanů USA.¹⁸⁶ Jedním z nejvýraznějších vojenských aktivit Číny posledních let pak bylo bezpochyby bilaterální cvičení, kterého se zúčastnilo námořnictvo ČLR v roce 2013, ve spolupráci s Chile, přičemž následně čínské jednotky pokračovaly do Brazílie a Argentiny.¹⁸⁷

---

¹⁷⁷ Ellis, „The Strategic“, 5.

¹⁷⁸ Evan Ellis, „China–Latin America Military Engagement: Good Will, Good Business, and Strategic Position“, *Strategic Studies Institute, US Army War College* (2011): 11.

¹⁷⁹ *Ibid.*, 11-15.

¹⁸⁰ *Ibid.*, 22.

¹⁸¹ Urdínez, „Chinese Economic Statecraft“, 24.

¹⁸² Ellis, „China–Latin America Military“14.

¹⁸³ *Ibid.*, 19-20.

¹⁸⁴ Cardona, „China in Latin America“, 88.

¹⁸⁵ *Ibid.*, 90.

¹⁸⁶ *Ibid.*, 90.

¹⁸⁷ Ellis, „Indian and Chinese engagement“, 40.

Zmíněné trendy je důležité řadit do kontextu s již existující vojenskou pozicí USA v Latinské Americe. Nelze rozhodně zapojení ČLR relativizovat, nicméně je v tomto případě na místě se vyvarovat přehnanému zveličování čínských aktivit a jejich potenciálních důsledků. USA mohou využívat několik institucí, které byly vytvořeny po druhé světové válce, přičemž nejpodstatnější je bezpochyby Jižní velení. Rovněž k roku 2017 existovalo několik malých základů USA na území Hondurasu, Kuby, Kolumbie, Peru, Chile, Argentiny a Brazílie.¹⁸⁸

To, že USA již v roce 2008 reflektovaly bezpečnostní rizika přicházející z regionu (Venezuela), ale i od neamerických aktérů (Rusko, Čína), potvrzuje obnovení 4. flotily USA (*The Fourth Fleet*) v roce 2008.¹⁸⁹ První dekáda tohoto století byla v kontextu vztahů USA a Latinské Ameriky příznačná rovněž zvýšenou vojenskou pomocí ze strany USA. K podstatnému navýšení došlo po roce 2007, přičemž více než polovina prostředků tehdy směřovala do Kolumbie.¹⁹⁰ Od té doby se výše vojenské pomoci opět snižovala.¹⁹¹

Pro vývoj tohoto procesu, který lze označit za hegemonickou tranzici či změnu rovnováhy sil, je podstatné i to, jakým způsobem dosavadní hegemon vnímá potenciální ohrožení ze strany vyzývajícího aktéra. Preventivní akce či opatření, které hegemon provede, sice nemusí vždy reflektovat skutečný stav věci a mohou být i neopodstatněná, nicméně dokazují to, že je takový stát jednak obeznámen s existujícím nebezpečím a zároveň je ochoten, ale i schopen vynaložit prostředky na to, aby bránil svou pozici.

Jižní velení v posledních dvou letech situaci vyhodnotilo poměrně kriticky. V oficiálním strategickém dokumentu z roku 2019 je zmíněna zvyšující se aktivita ČLR v oblasti námořnictví, kybernetiky a vesmírné infrastruktury, přičemž tyto aktivity jsou vyhodnoceny jako potenciálně rizikové pro USA a jejich spojence.¹⁹² Tyto obavy byly sdíleny i současným náčelníkem Jižního velení, Craigem S. Fallerem, který zmiňuje jako nebezpečné námořní snahy

---

¹⁸⁸ John Glaser, „Withdrawing From Overseas Bases: Why a Forward-Deployed Military Posture Is Unnecessary, Outdated, and Dangerous“, *Cato Institute*, č.816 (2017): 3.

¹⁸⁹ „U.S. 4th Fleet Officially Re-established“, The Official Website of the United States Navy, https://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=38366 (staženo 27.4.2020).

¹⁹⁰ V souvislosti s Kolumbií, jakožto hlavním jihoamerickým spojencem USA je podstatné zmínit, že na konci roku 2017 se Kolumbie stala jako první země Jižní Ameriky partnerem NATO a spolupráce od té doby pokračuje nadále. Převzato z: „First NATO-Colombia Military Staff talks in Bogota“, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_170020.htm?selectedLocale=en (staženo 9.5.2020).

¹⁹¹ „Security Aid Pivot Table“, Security Assistance Monitor, <http://www.securityassistance.org/data/country/military/country/2000/2020/all/Latin%20America%20and%20the%20Caribbean//> (staženo 27.4.2020).

¹⁹² „United States Southern Command Strategy: "Enduring Promise for the Americas"", United States Southern Command (2019), https://www.southcom.mil/Portals/7/Documents/SOUTHCOM_Strategy_2019.pdf?ver=2019-05-15-131647-353(staženo 27.4.2020).

Číny v oblasti Karibiku a Střední Ameriky. Dle jeho slov se „snaží (Čína) dosáhnout poziční výhody přímo zde, v našem sousedství. A toto je pro mě alarmující a znepokojující.“¹⁹³

Na základě zmíněných vyjádření je evidentní, že vnímání čínské hrozby je na straně USA skutečné, jelikož přichází od klíčové instituce pro bezpečnost USA na americkém kontinentu. Pro vyhodnocení rovnováhy sil ve vojenské oblasti je nepochybně nutné mít na paměti to, že příležitostná cvičení či výměny vojáků mezi Čínou a latinskoamerickými státy lze sice vnímat za „pokrok“ ve spolupráci, nicméně bylo by přehnané toto vnímat jako bezpečnostní riziko pro USA. Stejně tak se prodej zbraní a dalších výrobků z Číny soustředil převážně na antiamerické státy ALBA, jejichž počet se v posledních letech snižuje.

ČLR má také proti USA nevýhodu velké geografické vzdálenosti a nezdá se ani, že by v následujících letech mělo dojít k vybudování vojenské základny ČLR na území Latinské Ameriky. Riziko pro USA by mohlo přijít pouze v případě, kdy by došlo k novému konfliktu v Latinské Americe, a jedna z nepočetných zemí, které jsou naladěné antiamericky, by vyjádřila otevřenou podporu Číně a nabídla jí případně i logistickou podporu na svém území. Tento scénář je za daných podmínek nepravděpodobný.

4.3 Kulturní oblast

Poslední oblastí, která si zaslouží pozornost, je kulturní rovina čínského zapojování do Latinské Ameriky. Jak bylo výše nastíněno, Čína se v posledních letech snaží vytvořit koncepty, myšlenkové proudy či instituce, které napomáhají propagaci Čínou zvoleného systému domácího, ale i mezinárodního rozvoje a řádu. Mnoho z globálních projektů tohoto typu pochopitelně zasahuje i země Latinské Ameriky, existují nicméně i projekty a instituce zacílené výhradně na tento region. V porovnání s ekonomickou a vojenskou rovinou čínského angažmá v regionu je nepochybné, že tato rovina zatím dostává v odborné literatuře nejméně prostoru. Její uvážení je přesto velmi vypovídající. Jak bylo popsáno v úvodu, stát, který je považován za hegemonský, nemůže pro splnění svých cílů spoléhat jen na tradiční nástroje ekonomické a vojenské. V jeho prospěch hrají i hodnoty a normy, které napomáhají vylepšení jeho obrazu ve světě.

V tomto kontextu je relevantní uvést výsledky průzkumu veřejného mínění, který provedla renomovaná instituce Pew Research Center v roce 2018. V tomto průzkumu měly dotazovaní určit, zda jako světového lídra preferují Spojené státy či Čínu. V případě Argentiny 35 % respondentů uvedlo v tomto smyslu Čínu, jen 33 % Spojené státy. V případě Brazílie byl

---

¹⁹³ „2020 Posture Statement to Congress“, United States Southern Command, <https://www.southcom.mil/Media/Special-Coverage/SOUTHCOMs-2020-Posture-Statement-to-Congress/> (staženo 28.4.2020).

výsledek ve prospěch USA (51 %), Čínu jako vhodnějšího lídra uvedlo pouze 28 % Brazilců. V Mexiku byl poměr 41 % a 48 % ve prospěch Spojených států.¹⁹⁴

V oblasti kultury a norem mají USA proti Číně nepochybnou výhodu. Díky geografické blízkosti USA a Latinské Ameriky je kulturní vliv mezi oběma celky dlouhodobou a silně zakořeněnou záležitostí. Jazyk jako prostředek, prostřednictvím kterého lze hodnoty šířit, v tomto smyslu hraje také důležitou roli. I zde mají USA výhodu, především díky světovému rozšíření anglického jazyka.

Nelze tímto konstatovat, že by se Čína nesnažila svou kulturu v zemích regionu šířit. Hlavním nástrojem v tomto smyslu je síť tzv. Konfuciových institutů a učeben. Jedná se o platformu pro výuku čínštiny v zahraničí a zprostředkování čínské kultury místnímu obyvatelstvu. V Latinské Americe dochází k jejich postupnému zakládání od roku 2006 a jejich počet se každoročně zvyšuje, přičemž nejvyšší zastoupení je v Brazílii (Tabulka 6).

Tabulka 6

Země Latinské Ameriky s alespoň třemi Konfuciovými instituty/učebnami	
Mexiko	5
Peru	4
Kolumbie	4
Chile	3
Brazílie	14
Argentina	3
Počet zemí regionu bez žádného KI/KU	4 (Paraguay, Honduras, Nikaragua, Guatemala)
Celkový KI/KU	45

Zdroj: „Confucius Institute/Classroom“, Confucius Institute Headquarters (Hanban), http://english.hanban.org/node_10971.htm (staženo 8.5.2020).

Co se mezinárodních organizací a fór týče, mají Spojené státy lepší výchozí pozici, jelikož s Latinskou Amerikou sdílejí stejný kontinent, a příležitost k diskuzi v rámci mezinárodních jednání je tak větší. Na počátku tohoto století ovšem došlo k vytváření regionálních integračních seskupení, která nezahrnovala USA. Lze do této skupiny zařadit organizace ALBA, UNASUR či CELAC.¹⁹⁵ Tyto nové instituce neměly za primární cíl usnadnit pozici Číny v regionu, nicméně tím, že automaticky nezahrnovaly USA, omezily jejich vliv v této oblasti.

¹⁹⁴ „4. Most prefer that U.S., not China, be the world’s leading power“, Pew Research Center, <https://www.pewresearch.org/global/2018/10/01/most-prefer-that-u-s-not-china-be-the-worlds-leading-power/> (staženo 13.5.2020).

¹⁹⁵ CELAC (Comunidad de estados Latinoamericanos y Caribenos – Společenství latinskoamerických a karibských států) je mezivládní organizace, která byla založena roku 2011. Členy jsou státy amerického kontinentu, s výjimkou USA a Kanady. Převzato z: „CELAC“, celacinternational.org, <http://celacinternational.org/celac-2-2/> (staženo 15.5.2020).

Čína se po nástupu Xi Jinpinga v roce 2013 stala více asertivní i v oblasti spolupráce a integrace s Latinskou Amerikou. Vypovídá o tom založení platformy China-CELAC Forum. První zmínka o této iniciativě proběhla během cesty čínského prezidenta po regionu v roce 2014.¹⁹⁶ Tato instituce ve svém informačním dokumentu identifikuje třináct sfér, ve kterých by se měla spolupráce mezi členskými zeměmi rozvíjet, přičemž jsou zahrnuty i oblasti vědy a techniky, vzdělání, kultury, tisku, médií a publikací či lidského přátelství.¹⁹⁷ Samotný vznik této platformy lze interpretovat jako jasný záměr Číny dále pokračovat v navazování vztahů s Latinskou Amerikou i v jiných, než jen ekonomických oblastech. China-CELAC totiž zaštiťuje rozvoj spolupráce v několika bodech, které nepochybně mají směřovat ke zlepšení kulturního postavení Číny (Tabulka 7).

Tabulka 7

Vybrané oblasti spolupráce v rámci iniciativy CHINA-CELAC FORUM	
Název programu	Cíl/zaměření
China-LAC Think Tanks Forum	Kooperace čínských a latinskoamerických think tanků s cílem posílit vztahy ČLR a Latinské Ameriky
„Future Bridge” China-LAC 1000 young leaders training program	Návštěvy mladých lídrů z Latinské Ameriky do Číny, oborová cvičení a diskuze s jejich čínskými protějšky. Pod záštitou KS ČLR
Year of Cultural Exchanges between China and Latin America and the Caribbean 2016	Kulturní vystoupení umělců z ČLR a z Latinské Ameriky. Pod záštitou Ministerstva kultury ČLR.
China-LAC Civilization Dialogue Mechanism	Kulturní a vzdělávací aktivity a představení občanské společnosti členských zemí
Návštěvy politických činitelů z Latinské Ameriky do Číny	Plán na pozvání 1200 politických kádrů z Latinské Ameriky v období 2016-2020. Cílem je vzájemná výměna zkušeností způsobu vládnutí. Pod záštitou mezinárodního institutu ÚV KS ČLR.

Zdroj: „Basic Information about China-CELAC Forum“, Department of Latin American and Caribbean Affairs Ministry of Foreign Affairs of China, (2016), http://www.chinacelacforum.org/eng/ltjj_1/P020161207421177845816.pdf (staženo 12.5.2020).

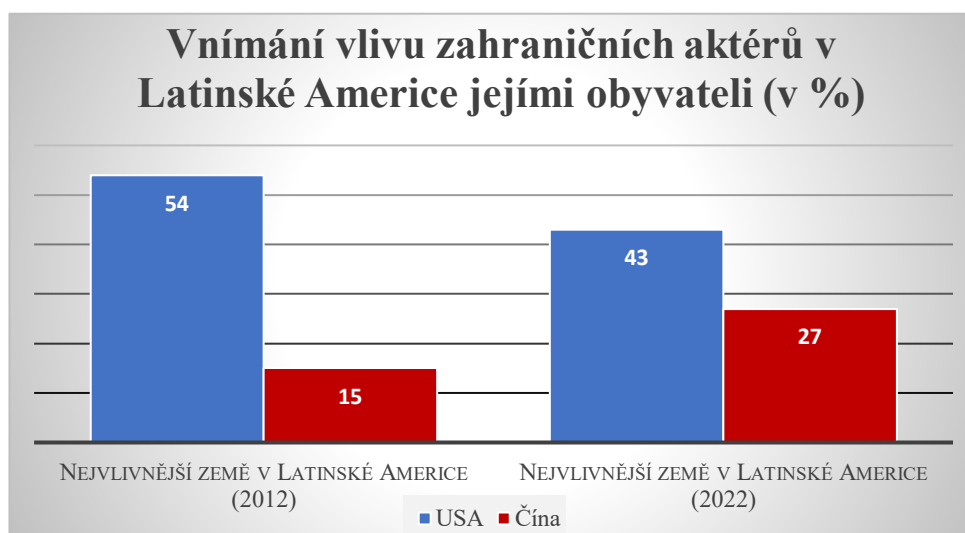
¹⁹⁶ Freeman, *Handbook*, 499.

¹⁹⁷ „Basic Information about China-CELAC Forum“, Department of Latin American and Caribbean Affairs Ministry of Foreign Affairs of China, (April, 2016), http://www.chinacelacforum.org/eng/ltjj_1/P020161207421177845816.pdf (staženo 12.5.2020).

Kromě konkrétních snah Číny prosazovat se v této sféře v Latinské Americe je na místě zohlednit i způsob, jak vliv ČLR vnímají Latinoameričané. Na základě závěrů, ke kterým ve své analýze průzkumů v roce 2015 došel Miguel Carreras, lze říci, že Latinoameričané jsou si vědomi zvyšujícího se vlivu Číny ve svém regionu a mnozí jej vnímají pozitivně. Ještě relevantnější je zjištění, že přestože v době průzkumu (2012) byly USA vnímány jako nejvlivnější země v regionu, výhled na situaci o deset let později (2022) ukazuje tendenci ve prospěch Číny na úkor USA.¹⁹⁸ (Graf 2)

Na základě dostupných dat lze konstatovat, že obyvatelé Latinské Ameriky reflektují současnou silící pozici Číny v jejich regionu způsobem, který naznačuje postupné sílení ČLR na úkor USA. Klíčové zjištění je nicméně to, že 66 % dotázaných hodnotí vliv ČLR pozitivně a pouze 16 % negativně, což je kladnější než v případě USA, kdy 65,3 % dotázaných hodnotí vliv této země pozitivně a 18 % negativně. Rovněž 57 % dotázaných je názoru, že Čína pozitivně ovlivňuje rozvoj regionu.¹⁹⁹

Graf 2

Zdroj: Miguel Carreras, "Public Attitudes toward an Emerging China in Latin America" *Issues & Studies* 53, č. 1 (2017): 21.

Tato data poukazují na skutečnost, že dosavadní způsob, kterým se ČLR zapojuje v regionu, se z řad obyvatel nesečkává s výrazným odporem. V potaz je nicméně třeba vzít skutečnost, že podstatně větší část skupiny respondentů, kterou tvořili obyvatelé Argentiny, Bolívie, Brazílie, Chile, Venezuely, El Salvadoru a Mexika, preferuje jednak model volného trhu před státním kapitalismem a rovněž popovou kulturu z USA, před tou čínskou. Tato skupina dotázaných, s výjimkou Venezuelců, je rovněž názoru, že respekt k osobním svobodám

¹⁹⁸ Carreras, „Public Attitudes“, 21.

¹⁹⁹ Ibid., 11-12, 24.

je v USA nesrovnatelně vyšší než v Číně.²⁰⁰ Tato zjištění poukazují na limity čínsko-latinskoamerické spolupráce.

Tabulka 8

VYJÁDŘENÍ ČÍNSKÉHO PŮSOBENÍ NA HEGEMONII USA V LATINSKÉ AMERICE				
	Míra zapojení ČLR	ČLR ohrožuje pozici USA	Regionální diferenciace vlivu ČLR	Existence nástrojů ČLR
Ekonomická oblast	vysoká	ano	ano	ano
Vojenská oblast	nízká	ne	ano	ne
Kulturní oblast	střední	ne	ne	ano

Vypracováno autorem práce.

---

²⁰⁰ Ibid., 27

ZÁVĚR

Na základě sledování čínského zapojení v Latinské Americe v 21. století lze vyvodit závěry, které vypovídají o současné geopolitické proměně regionu. V první řadě lze konstatovat, že dopady, které má čínský mocenský vzestup na mezinárodní vztahy v globálním měřítku jsou viditelné i v latinskoamerickém kontextu. Budeme-li vycházet z původního teoretického předpokladu hegemonické tranzice Immanuela Wallersteina, lze tvrdit, že v uplynulých dvou dekádách došlo ke spuštění úpadku hegemonie USA v Latinské Americe. Toto však nelze interpretovat tak, že by Spojené státy naprosto ztrácely svůj vliv na úkor jiných hráčů. Současná situace spíše vytvořila předpoklady pro to, aby došlo k postupnému vytvoření multipolárního uspořádání mocenských vztahů v regionu.

První předpoklad pro tento proces, ekonomické strádání stávajícího hegemonu (USA) v závislosti na sílení vyzyvatele (Číny) se potvrdil. Tento trend nicméně nebyl doplněn stejným průběhem ve vojenské a kulturní sféře. Čínské vojenské složky sice navázaly vztahy se svými latinskoamerickými protějšky, nicméně žádný z těchto kroků nevedl k vybudování strategického partnerství, které by pro USA představovalo skutečnou výzvu. Ve vojenské oblasti USA díky institucionální síti v regionu dominují a mají rovněž velmi dobré logistické předpoklady k případnému zahájení vojenské akce. Velmi obdobně lze zhodnotit i kulturní sféru. ČLR sice vydala snahu na vybudování nástrojů pro prosazení svého kulturního vlivu, nicméně výsledky průzkumů veřejného mínění odhalují omezení tohoto počínání. Latinoameričané sice hodnotí čínské aktivity v jejich regionu kladně, nicméně je třeba si uvědomit, že se ČLR doposud zdržela prosazování čínských norem a hodnot do regionu. Latinoameričané tedy hodnotí kladně pouze tu formu spolupráce, která se v zásadě omezuje na ekonomickou oblast a do jejich společností nevnáší hodnotové ani normativní změny. Pokud by se o něco takového ČLR snažila, lze na základě odpovědí v průzkumech očekávat, že by se toto setkalo s výrazným nesouhlasem místního obyvatelstva. V současné době kulturní jazyk Číny nepůsobí přesvědčivým způsobem tak, aby mohl vytvořit podmínky pro omezení toho amerického.

Čínské angažmá odkrývá rovněž dalších několik podstatných omezení do budoucna, řada z nich již byla zmíněna. Jedná se především o dlouhodobější udržitelnost intenzity ekonomické spolupráce. Větší asertivita ve vojenské oblasti by mohla narazit na negativní reakci Spojených států. Dosavadní čínský protagonismus je rovněž nutné více kontextualizovat. K tomu je možné využít dvou přístupů, které tvořily důležitou oporu této práce.

V první řadě se jedná o regionální diferenciaci. Čína se nepochybně dokázala stát dominantním hráčem v oblasti obchodu v Jižní Americe. V případě zemí jako je Brazílie,

Argentina, Chile a Peru se jedná o vzájemný obchod, kde Čína převzala prvenství od Spojených států, v případě poskytování půjček se jedná o politicky blízké režimy, zejména Venezuelu. Vzhledem k již zmíněným skutečnostem, které zřetelně dokládají sílící pozici Číny v této oblasti, je taktéž zřejmé, že pro USA toto neznamená bezpečnostní riziko a doposud z jejich strany nedošlo k výrazné snaze tomuto trendu zamezit. Oblast Střední Ameriky a části Karibiku zůstává stále v jasné sféře vlivu USA a nelze tvrdit, že by Čína mocenskou pozici USA reálně ohrožovala, v těchto oblastech regionu nedokázala Čína efektivně prosadit své zájmy ani v oblasti ekonomické, ve zbylých dvou ještě méně.

Lze tak říci, že typický rys hegemonie USA, označený jako „regionální diferenciací“, se prokázal být platným i v případě čínského vlivu, když mocenská pozice USA na severu Latinské Ameriky zůstává v zásadě stejná. Přes viditelnou ztrátu ekonomického vlivu USA na jihu kontinentu však nelze opomíjet stále silné postavení Spojených států v celoregionálním měřítku. USA stále zůstávají hlavním obchodním partnerem regionu a zřejmá je i vojenská dominance této země.

Druhým přístupem pro kritické vyhodnocení je diferenciací sektorová. Čína se dokázala výrazně prosadit v oblasti vzájemného obchodu či půjček, nicméně ve zbylých dvou sférách zaostává. Rovněž, díky zmíněným strukturálním problémům je nejisté, zda intenzita čínsko-latinskoamerické spolupráce bude dlouhodobějšího charakteru, přičemž větší aktivita Číny například ve vojenské oblasti by mohla vyvolat napětí mezi oběma velmocemi. Je sporné, zda by Čína měla zájem o eskalaci napětí s USA kvůli Latinské Americe

Pokud bylo období do roku 1990 označeno za etapu hegemonie USA s užitím strategie „hard power“ a následná dekáda obdobím hegemonie USA s charakterem využívání prostředků „soft power“, lze v tomto momentě konstatovat, že mocenská rovnováha se v uplynulých dvou dekáдах tohoto století opět proměnila. Hegemonická pozice USA byla zpochybněna (s ohledem na zmíněné diferenciací) a čínský faktor byl nepochybně důležitou příčinou tohoto jevu (přestože nelze opomíjet ani jevy jiné).

Problémy nastíněné v této práci a způsob jejich řešení jsou podnětné pro výzkum otázek obdobného charakteru. Na slábnoucí pozici USA v Latinské Americe lze totiž nahlížet i skrz jiné aktéry, kteří v poslední době vykazují o region zájem. V tomto případě se jedná především o Rusko a jeho zapojení ve venezuelské krizi nebo o indické obchodní vazby s Latinskou Amerikou, což je téma doposud neprobádané, nicméně z dlouhodobého hlediska mimořádně perspektivní. Zároveň jsem přesvědčen o tom, že teoretické uchopení a zvolený postup práce, stejně jako její výsledky mohou být podnětné pro sledování podobných mocenských vztahů i v naprostu v jiných částech světa, včetně Evropy. V současné době lze pozorovat skutečné či

jen domnělé snahy Číny, potažmo Ruska, získávat větší vliv v evropských zemích. Z problematiky, která byla nastíněna v této práci lze vyvodit závěry, které mohou být podnětné i pro zkoumání této problematiky.

SUMMARY

The rise of the People's Republic of China has received much attention from scholars around the world. Due to its economic strength, China has recently changed the balance of power and its interests have often created tensions with other actors. Relations between the PRC and the US or China's assertiveness in Africa are topics that are gaining a lot of attention from experts both in the world and in the Czech Republic. However, the Chinese rise also impacts the Latin American region, which is often considered to be the backyard of the US. Nevertheless, in the Czech republic, the topic of Chinese involvement in the region has so far received almost no attention.

The main objective of this thesis is to determine the extent to which China's involvement in Latin America in the 21st century limits the US hegemony in the region. This text is based on the assumption that, although China's influence, especially in the economic field, has so far been unquestionable, it has not jeopardized the hegemonic position of the United States as a whole. This argument is explained mainly by the existence of constitutive elements of the US hegemony, which include effective institutions that help the United States maintain its position. Although the main focus of this thesis is given to geopolitical changes in the region in the past twenty years, due to the aims of the work, important milestones in the history of relations between Latin America and the US are also taken into account.

The author focuses on two key points. The first one is the definition of the concept of hegemony and the process of hegemonic transition in international relations. The second essential aspect is the emphasis on identifying the main elements that characterize the US hegemony in Latin America. The geopolitical rivalry between China and the United States in the region is observed in three main areas - economic, military, and cultural. A large amount of data was used to properly assess the changes in these areas.

Two basic aspects are considered in this thesis. First, there is the so-called regional differentiation, which means that the involvement and the influence of the US and of China is different in each part of the Latin American region. Another important aspect is the field differentiation. The conclusions indicate that China has managed to make a significant impact in the economic field in South American countries, but in the other two areas (military, culture) does not challenge the US position. In the case of Central America and the Caribbean, the United States remains the dominant actor in all three areas, which shows the relevance of the regional differentiation. From the historical point of view, the US has always had a greater influence in the geographically closest areas - Central America and the Caribbean. This trend is also confirmed in the case of China's involvement.

The author concludes that the US hegemony in the region has been reduced in this century and that China's involvement has been a significant factor in this process. On the other hand, this does not mean that the US is no longer the region's hegemon. However, the current situation implies that the preconditions have been created for the establishment of a more multipolar arrangement of power relations in the region in the coming years.

POUŽITÉ ZDROJE

Primární prameny

„2020 Posture Statement to Congress“, United States Southern Command,
<https://www.southcom.mil/Media/Special-Coverage/SOUTHCOMs-2020-Posture-Statement-to-Congress/> (staženo 28.4.2020).

„Basic Information about China-CELAC Forum“, Department of Latin American and Caribbean Affairs Ministry of Foreign Affairs of China, (April, 2016),
http://www.chinacelacforum.org/eng/ltjj_1/P020161207421177845816.pdf (staženo 12.5.2020).

„Full text of China’s Policy Paper on Latin America and the Caribbean“, The State Council The People’s Republic of China,
http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2016/11/24/content_281475499069158.htm (staženo 8.5.2020).

„National Security Strategy of the United States of America“, The White House,
<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf> (staženo 23.4.2020).

„United States Southern Command Strategy: "Enduring Promise for the Americas““, *United States Southern Command*,
https://www.southcom.mil/Portals/7/Documents/SOUTHCOM_Strategy_2019.pdf?ver=2019-05-15-131647-353 (staženo 27.4.2020).

Knihy

Aggarwal, Vinod K. a Newland, Sara A., eds., *Responding to China's rise : US and EU strategies* (Cham: Springer, 2015).

Barša, Pavel a Císař, Ondřej, *Anarchie a řád ve světové politice* (Praha: Portál 2008).

Basso, Carlos, *Chile Top Secret: El submundo clandestino de la CIA, la KGB, la DIN A y los nazis* (Santiago de Chile: Aguilar, 2017).

Blynth, Mark, „One Ring to Bind Them All: American Power and Neoliberal Capitalism“, in *Growing Apart?: America and Europe in the 21st Century*, ed. Jeffrey Kopstein (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 109-135.

Blankert, Jan Willem, *China Rising: will the West be able to cope? : the real long-term challenge of the rise of China* (Singapore ; Hackensack, NJ : World Scientific, 2009).

Cardoso, Fernando Henrique a Faletto, Enzo, *Závislost a rozvoj v Latinské Americe* (Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2007).

Collier, Paul, *Miliarda nejchudších: Proč se některým zemím nedaří a co s tím* (Praha: Vyšehrad, 2009).

Cox, Robert W., „Gramsci, Hegemony and International Relations: an Essay in Method”, in *Gramsci, Historical Materialism and International Relations*, ed. Stephen Gill, (Cambridge: Cambridge University Press, 1993), 49-66.

Crandall, Russel C., *The United States and Latin America after the Cold war* (New York: Cambridge University Press, 2008).

D'Arino Arignoli, Guillermo, *La propaganda peronista: 1943-1955* (Ituzaingó: Maipue, 2006).

Dvořáková, Vladimíra, Buben, Radek a Němec, Jan, *¡Que el pueblo mande! : levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské* (Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012).

Freeman, Carla P. ed., *Handbook on China and developing Countries* (Cheltenham a Northampton: Edward Elgar Publishing, 2015).

Jungbauer, Radomír, *Latinská Amerika a USA* (Zlín: Tigris, 2013).

Klíma, Jan, *Dějiny Latinské Ameriky: vývoj oblasti, regionu a států* (Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2015).

Kozák, Kryštof a kol., *Zahraniční politika USA na začátku 21. století* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2009).

Levitsky, Steven a Robert, Kenneth M., *The Resurgence of the Latin American Left* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2011).

Livingstoneová, Grace, *Zadní dvorek Ameriky: Spojené státy a Latinská Ameriky od Monroeovy doktríny po válku s terorem* (Všeň: Grimmus, 2011).

McSherry, J. Patrice, *Los Estados depredadores: la Operación Cóndor y la guerra encubierta en América Latina* (Santiago: LOM Ediciones, 2009).

Nahón, Cecilia, „Hegemonía en disputa e hiperglobalización: América Latina en la economía global" in *Las sendas abiertas en América Latina: Aprendizajes a desafíos para una nueva agenda de transformaciones*, ed. Filmus Daniel et al. (Ciudad Autónoma de Buenos Aires: CLACSO, 2019): 77-98, www.jstor.org/stable/j.ctvt6rmdr.7.

Ogden, Chris, *China and India: Asia's emergent great powers* (Cambridge; Malden: Polity, 2017).

Rouquié, Alain, *El siglo de Perón* (Ciudad Autónoma de Buenos Aires: Edhasa, 2017).

Skidmore, Thomas E. a Smith, Peter H., *Modern Latin America* (New York: Oxford University Press, 2005).

Tulchin, Joseph, *Latin America in International Politics: Challenging the US hegemony* (Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2016).

Vioti, Paul R. a Kauppi, Mark V., *International Relations Theory: realism, pluralism and globalism* (New York: Macmillan ; Toronto : Maxwell Macmillan Canada, 1993).

Waissová Šárka, *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009).

Wallerstein, Immanuel, *Historical Capitalism* (London: Verso, 1983).

Wallerstein, Immanuel, *World-systems analysis : an introduction* (Durkham a Londýn: Duke University Press, 2004).

Youngers, Coletta A. a Rosin, Eileen eds., *Drugs and democracy in Latin America : the impact of U.S. policy* (Boulder : Rienner, 2005).

Odborné články

Armenta, Amira et al., eds., „Forward Operating Locations in Latin America: Transcending drug control“, *Drugs & Conflict* č.8 (2003): 3-27, <https://www.tni.org/files/download/debate8.pdf>.

Bilotta, Nicola, „The Legacy of Post-Neoliberal Integration in South America: The Cases of ALBA and UNASUR“, *Istituto Affari Internazionali (IAI)* (2018), www.jstor.org/stable/resrep19681.

Cardona, T., Diego J., „China in Latin America: An inconvenient guest“, *OASIS* 30, (2019): 77-96, <https://doi.org/10.18601/16577558.n30.05>.

Carreras, Miguel, „Public Attitudes toward an Emerging China in Latin America“, *Issues & Studies* 53, č.1 (2017): 1-28, <https://www.miguelcarreras.com/publications.html>.

Castañeda, Jorge G., „Latin America's Left Turn“, *Foreign Affairs* 85, č. 3 (2006): 28-43, www.jstor.org/stable/20031965.

Destradi, Sandra, „Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers“, *German Institute for Global and Area Studies (GIGA)*, č.79 (2008): 5-30, www.jstor.org/stable/resrep07545.

Echevarria, A. Joseph, „U.S. Army War College key strategic issues list“, *Strategic Studies Institute* (2009): 1-23, <https://catalog.hathitrust.org/Record/006880903>.

Ellis, Evan, „China–Latin America Military Engagement: Good Will, Good Business, and Strategic Position“, *Strategic Studies Institute, US Army War College* (2011): 1-61, www.jstor.org/stable/resrep11283.

Ellis, Evan, R., „Indian and Chinese engagement in Latin America and the Caribbean: a comparative assessment“, *Strategic Studies Institute, US Army War College*, (2017): 1-65, www.jstor.org/stable/resrep11451.

Ellis, Evan, „The Strategic Context of China’s Advance in Latin America: An Update“, *China Observatory*, č.17 (2017): 2-7, https://centreasia.hypotheses.org/files/2017/08/17-Ellis-Ame%CC%81rique-Latine_180417.pdf.

Figueredo, Darío Salinas a Medrano, Marlene, „Hegemony in the Coordinates of U.S. Policy: Implications for Latin America“, *Latin American Perspectives* 34, č. 1 (2007): 94-101, www.jstor.org/stable/27647998.

Gallagher, Kevin P. a Porzecanski, Roberto, „China Matters: China's Economic Impact in Latin America“, *Latin American Research Review* 43, č.1 (2008): 185-200, www.jstor.org/stable/20488114.

Glaser, John, „Withdrawing From Overseas Bases: Why a Forward-Deployed Military Posture Is Unnecessary, Outdated, and Dangerous“, *Cato Institute*, č.816 (2017): 2-28, www.jstor.org/stable/resrep04988.

Hornát, Jan, „Is Beijing a Responsible Stakeholder? A Critical Assessment of China’s Role in the International System of the 21st Century according to the United States“, *Archív Orientalní* 80, č.3 (2012): 435-473, https://www.researchgate.net/publication/288759428_Is_Beijing_a_Responsible_Stakeholder_A_Critical_Assessment_of_China's_Role_in_the_International_System_of_the_21st_Century_according_to_the_United_States.

„La Inversión Extranjera Directa en América Latina y el Caribe 2019“, *CEPAL* (2019): 4-183, <https://www.cepal.org/es/publicaciones/44697-la-inversion-extranjera-directa-america-latina-caribe-2019>.

Lemke, Douglas a Tammen, Ronald L., „Power Transition Theory and the Rise of China“, *International Interactions* 29, č.4 (2003): 269-271, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/714950651?journalCode=gini20>.

Paz, Gonzalo Sebastián, „China, United States and Hegemonic Challenge in Latin America: An Overview and Some Lessons from Previous Instances of Hegemonic Challenge in the Region“, *The China Quarterly*, č. 209 (2012): 18-34, www.jstor.org/stable/41447820.

Prys, Miriam, „Hegemony, Domination, Detachment: Differences in Regional Powerhood“, *International Studies Review* 12, č. 4 (2010): 479-594, www.jstor.org/stable/40931354.

Ray, Rebecca a Pedro Henrique Batista Barbosa, „CHINA-LATIN AMERICAN ECONOMIC BULLETIN, 2020 Edition“, *Global Development Policy Center* (2020): 2-19, https://www.bu.edu/gdp/files/2020/03/GCI-Bulletin_2020.pdf.

Sanz, Jorge, „LA INFLUENCIA DE CHINA EN LATINOAMÉRICA: El consenso de Washington y el de Beijing“, *Cuadernos De Pensamiento Político*, č. 37 (2013): 145-166, www.jstor.org/stable/23511315.

Serge, Ricard, „The Roosevelt Corollary“, *Presidential Studies Quarterly* 36, č. 1 (2006): 17-26, www.jstor.org/stable/27552743.

Schamis, Hector E., „A ‘Left Turn’ in Latin America? Populism, Socialism, and Democratic Institutions”, *Journal of Democracy* 17, č. 4 (2006): 20–34, <https://www.journalofdemocracy.org/articles/a-left-turn-in-latin-america-populism-socialism-and-democratic-institutions/>.

Tuman, John P. a Emmert, Craig F., „The Political Economy of U.S. Foreign Direct Investment in Latin America: A Reappraisal”, *Latin American Research Review* 39, č. 3 (2004): 9-28, www.jstor.org/stable/1555466.

Urdinez, Francisco et al., „Chinese Economic Statecraft and U.S. Hegemony in Latin America: An Empirical Analysis, 2003–2014”, *Latin American Politics and Society* 58, č. 4 (2016): 3–30, www.jstor.org/stable/44683858.

„US Army War College: Key Strategic Issues List 2006, *Strategic Studies Institute* (07/2006): 1-69, <https://catalog.hathitrust.org/Record/005279233>.

Internetové zdroje a databáze

„4. Most prefer that U.S., not China, be the world’s leading power“, Pew Research Center, <https://www.pewresearch.org/global/2018/10/01/most-prefer-that-u-s-not-china-be-the-worlds-leading-power/> (staženo 13.5.2020).

„About us“, Inter-American Development Bank, <https://www.iadb.org/en/about-us/overview>, (staženo 8.4.2020).

„About us“, U.S. Southern Command, <https://www.southcom.mil/About/> (staženo 7.5.2020).

„CELAC“, celacinternational.org, <http://celacinternational.org/celac-2-2/> (staženo 15.5.2020).

„CNN en Español celebra 20 años al aire“, CNN en Español, <https://cnnespanol.cnn.com/2017/03/15/cnn-en-espanol-celebra-20-anos-al-aire/> (staženo 22.4.2020).

„Confucius Institute/Classroom“, Confucius Institute Headquarters (Hanban), http://english.hanban.org/node_10971.htm (staženo 8.5.2020).

„Crude Oil Prices - 70 Year Historical Chart“, Macrotrends, <https://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart> (staženo 30.4.2020).

Ellis, Evan, „China’s Strategy in Latin America Demonstrates Boldness of President Xi“, the Manzella report, <http://manzellareport.com/index.php/world/814-china-s-strategy-in-latin-america-demonstrates-boldness-of-president-xi> (staženo 27.4.2020).

„First NATO-Colombia Military Staff talks in Bogota“, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_170020.htm?selectedLocale=en (staženo 9.5.2020).

Fontdeglòria, Xavier, „China inaugura primeira base militar no exterior“, El País Brasil, https://brasil.elpais.com/brasil/2017/08/01/internacional/1501589492_007630.html (staženo 24.4.2020).

Gallagher, Kevin P. a Margaret Myers, „China-Latin America Finance Database", Inter-American Dialogue (2020), https://www.thedialogue.org/map_list/ (staženo 27.4.2020).

„GDP growth (annual %) – China“, The World Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN> (staženo 21.4.2020).

„History“, U.S. Southern Command, <https://www.southcom.mil/About/History/> (staženo 30.4.2020)

„China: share of global gross domestic product (GDP) adjusted for purchasing-power-parity (PPP) from 2012 to 2024“, Statista.com, <https://www.statista.com/statistics/270439/chinas-share-of-global-gross-domestic-product-gdp/> (staženo 21.4.2020).

„China's Free Trade Agreements“, China FTA Network, <http://fta.mofcom.gov.cn/> (staženo 8.5.2020).

„Latin America & Caribbean exports, imports and trade balance By Country and Region“, World Integrated Trade Solution, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2000/TradeFlow/EXPIMP> (staženo 26.4.2020).

„Latin America & Caribbean exports, imports and trade balance By Country and Region 2017“, World Integrated Trade Solution, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LCN/Year/2017/TradeFlow/EXPIMP> (staženo 28.4.2020).

Lissardy, Gerardo, „Qué es la doctrina Monroe que Trump reflató en la ONU contra la influencia de "potencias extranjeras" en América Latina“, BBC, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-45648320> (staženo 7.5.2020).

„NBC e CBS Apostam em Canais Latinos de Notícias“, TV Magazine, <https://www.tvmagazine.com.br/noticias/nbc-e-cbs-apostam-em-canais-latinos-de-noticias,9099>, (staženo 22.4.2020).

„Security Aid Pivot Table“, Security Assistance Monitor, <http://www.securityassistance.org/data/country/military/country/2000/2020/all/Latin%20America%20and%20the%20Caribbean//> (staženo 27.4.2020).

„Trade Agreements“, United States Trade Representatives, <https://ustr.gov/trade-agreements> (staženo 8.5.2020).

„U.S. 4th Fleet Officially Re-established“, The Official Website of the United States Navy, https://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=38366 (staženo 27.4.2020).

„Venezuela“, the Observatory of Economic Complexity, <https://oec.world/en/profile/country/ven/> (staženo 28.4.2020).

„VOA Languages“, Voice of America, <https://docs.voanews.eu/en-US-INSIDE/2019/06/25/7719dfbe-792c-4f43-9759-f24100444dca.pdf> (staženo 7.5.2020).

„What Latin Americans think of the United States“, The Economist,
<https://www.economist.com/graphic-detail/2016/03/29/what-latin-americans-think-of-the-united-states> (staženo 7.5.2020).

„Who We Are“, Conference of American Armies,
<https://www.redcea.com/about/SitePages/Who%20We%20Are.aspx> (staženo 1.5.2020)

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Eugenio Sánchez
E-mail:	38749865@fsv.cuni.cz
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	zimní semestr 2019/2020
Semestr a školní rok ukončení práce:	letní semestr 2019/2020
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Jan Hornát, Ph.D.
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hornát, Ph.D.
Název práce:	Důsledky působení Číny v Latinské Americe na hegemonické postavení USA v regionu na počátku 21. století
Charakteristika tématu (max. 10 řádek):	Práce se zabývá geopolitickou proměnou latinskoamerického regionu v 21. století. Hlavní pozornost je věnována zvýšenému působení Čínské lidové republiky v regionu a dopadům těchto aktivit na hegemonické postavení USA v Latinské Americe. Hlavním cílem textu je zjistit, do jaké míry působení ČLR mění hegemonii USA ve zvoleném období. Vzhledem ke zvoleným cílům je velká pozornost věnována teoretickým východiskům, především definování pojmu hegemonie a procesu hegemonické tranzice. Při sledování procesu změny mocenského poměru sil v regionu mezi zmíněnými velmocemi je rovněž brána v potaz podoba hegemonie USA a proces jejího ustanovení. Z tohoto důvodu jsou definovány konstitutivní prvky hegemonie USA, které jsou následně brány v potaz při sledování soudobých geopolitických změn. Pro dosažení stanovených cílů je taktéž zohledněn proces mocenského vzestupu ČLR a také politické změny v regionu na počátku století (levicová vlna).
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Konečná podoba bakalářské práce se od odevzdání projektu v květnu 2019 podstatně změnila jak v tematickém, tak i v metodologickém ohledu. Původní záměr práce směřoval na sledování vlivu jihoamerických levicových vlád na omezení vlivu USA v regionu v období 1998-2013. Po zhodnocení závěrů relevantní literatury týkající se tohoto tématu došlo k hlavní koncepční změně s tím, že za hlavní bod, vedoucí k omezení vlivu USA v regionu, byla zvolena Čína a působení této země v regionu. Ve finální verzi práce je tak sledováno to, jak působí zvýšená aktivita ČLR v Latinské Americe na hegemonické postavení USA v regionu. Oproti původní verzi bylo rovněž upuštěno od sledování složité měřitelného „vlivu“, který byl zaměněn za teoreticky lépe uchopitelnější pojem „hegemonie“ (v MV).
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	<ul style="list-style-type: none"> - Úvod 1) Teoretická východiska 2) Spojené státy a Latinská Amerika 3) Předpoklady čínsko-latinskoamerické spolupráce 4) Geopolitika Latinské Ameriky v 21. století - Závěr
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):	<ul style="list-style-type: none"> - Aggarwal, Vinod K. a Newland, Sara A., eds., <i>Responding to China's rise : US and EU strategies</i> (Cham: Springer, 2015). - Barša, Pavel a Cisař, Ondřej, <i>Anarchie a řád ve světové politice</i> (Praha: Portál 2008). - Blankert, Jan Willem, <i>China Rising: will the West be able to cope? : the real long-term challenge of the rise of China</i> (Singapore ; Hackensack, NJ : World Scientific, 2009). - Carreras, Miguel, "Public Attitudes toward an Emerging China in Latin America", <i>Issues & Studies</i> 53(1) (2017): 1-28, https://www.miguelcarreras.com/publications.html. - Destradi, Sandra, „Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers“, <i>German Institute for Global and Area Studies (GIGA)</i>, č.79 (2008): 5-30, www.jstor.org/stable/resrep07545. - Dvořáková, Vladimíra, Buben, Radek a Němec, Jan, <i>¡Que el pueblo mande! : levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské</i> (Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012). - Freeman, Carla P. ed., <i>Handbook on China and developing Countries</i> (Cheltenham a Northampton: Edward Elgar Publishing, 2015).

- Hornát, Jan, „Is Beijing a Responsible Stakeholder? A Critical Assessment of China’s Role in the International System of the 21st Century according to the United States“, *Archív Orientalní* 80, č.3 (2012): 435-473, https://www.researchgate.net/publication/288759428_Is_Beijing_a_Responsibile_Stakeholder_A_Critical_Assessment_of_China's_Role_in_the_International_System_of_the_21st_Century_according_to_the_United_States.
- Kozák Kryštof a kol., *Zahraniční politika USA na začátku 21. století* (Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2009).
- Livingstoneová, Grace, *Zadní dvorek Ameriky: Spojené státy a Latinská Ameriky od Monroeovy doktríny po válku s terorem* (Všeň: Grimmus, 2011).
- McSherry, J. Patrice, *Los Estados depredadores: la Operación Cóndor y la guerra encubierta en América Latina* (Santiago: LOM Ediciones, 2009).
- Nahón, Cecilia, „Hegemonía en disputa e hiperglobalización: América Latina en la economía global" in *Las sendas abiertas en América Latina: Aprendizajes a desafíos para una nueva agenda de transformaciones*, ed. Filmus Daniel et al. (Ciudad Autónoma de Buenos Aires: CLACSO, 2019): 77-98, www.jstor.org/stable/j.ctvt6rmdr.7.
- Paz, Gonzalo Sebastián, „China, United States and Hegemonic Challenge in Latin America: An Overview and Some Lessons from Previous Instances of Hegemonic Challenge in the Region", *The China Quarterly*, č. 209 (2012): 18-34, www.jstor.org/stable/41447820.
- Skidmore, Thomas E. a Smith, Peter H., *Modern Latin America* (New York: Oxford University Press, 2005).
- Tulchin, Joseph, *Latin America in International Politics: Challenging the US hegemony* (Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2016).
- Urdínez, Francisco et al., „Chinese Economic Statecraft and U.S. Hegemony in Latin America: An Empirical Analysis, 2003–2014" *Latin American Politics and Society* 58, č. 4 (2016): 3–30, www.jstor.org/stable/44683858.
- Wallerstein, Immanuel, *Historical Capitalism* (London: Verso, 1983).
- Wallerstein, Immanuel, *World-systems analysis : an introduction* (Durkham a Londýn: Duke University Press, 2004).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		